

პ. ბურდიეს სოციოანალიზის ძირითადი კატეგორიები

1. დამოკიდებულება მარქსთან, ვებერთან, ლევი-სტროსთან და ნეოკანტიანელებთან.
2. ემპირიული და ეპისტემოლოგიური ინდივიდი, კვლევის საგნის კონსტრუირების ეტაპები.
3. სოციალური სივრცე, პოზიცია, დისპოზიცია და ველი.
4. Habitus –ცნება, ნიშნები, ფორმები.
5. სოციალური და პოლიტიკური ველის ურთიერთდამოკიდებულება.
6. “Homo Academicus” – მეცნიერების სოციოლოგია.
7. „განსხვავება“ – კულტურის სოციოლოგია – გემოვნების სახეები.
8. სოციოლოგი და საზოგადოება.

1. დამოკიდებულება მარქსთან, ვებერთან, ლევი-სტროსთან და ნეოკანტიანელებთან

ბურდიეს შემოქმედების საინტერესო ასპექტია --მისი შეხედულებების სხვა მოაზროვნეებთან მუდმივი, უწყვეტი, ზოგჯერ ცხადი, ზოგჯერ ფარული დიალოგის გავლენით ჩამოყალიბება. მაგალითად, მისი მრავალი ადრინდელი განაზრება ორ გამოჩენილ მეცნიერთან: ჟან-პოლ სარტრთან და კლოდ ლევი-სტროსთან დიალოგში ჩამოყალიბდა. სარტრისეული ევზისტენციალიზმიდან ბურდიემ აქტორების როგორც სოციალური სამყაროს შემქმნელის ნათელი გაგება ისესხა. მაგრამ ბურდიე თვლიდა, რომ სარტრმა ძალიან შორს შეტოპა, მიაწერა რა აქტორებს ძალიან დიდი შესაძლებლობები და ამავე დროს სტრუქტურულ შეზღუდვებს, რომლებსაც ისინი ექვემდებარებიან იგნორირება გაუკეთა.

სტრუქტურებით დაინტერესებისას, ბურდიემ, ბუნებრივია, გამოჩენილი სტრუქტურალისტის ლევი-სტროსის შემოქმედებას მიმართა. პირველ ხანებში ამ მიდგომამ ძალიან გაიტაცა ბურდიე: ფაქტობრივად, გარკვეული დროის მანძილზე იგი თავის თავს როგორც "ბედნიერ სტრუქტურალისტს" აღწერდა. ამასთანავე, ზოგიერთმა მისმა ადრინდელმა გამოკვლევებმა იგი მიიყვანეს დასკვნასთან, რომ სტრუქტურალიზმი - ისეთივე შემზღუდული, თუმცა სხვა მიმართულებით, მიდგომაა, როგორც ევსისტენციალიზმი. მან ოპონირება დაუწყო სტრუქტურალისტების პოზიციას,

რომლებიც თავის თავს ადამიანებზე პრივილეგირებულ დამკვირვებლად თვლიდნენ, რომელი ადამიანებიც მათ მიერ გაუცნობიერებელი სტრუქტურების მხრიდან კონტროლირებად არსებებად მიიჩნეოდნენ. ბურდიემ დაკარგა განწყობა იმ მეცნიერული სფეროს მიმართ, რომელიც განსაკუთრებულ კონცენტრაციას ასეთ სტრუქტურულ შეზღუდვებზე ახდენს, და იწყებს იმის მტკიცებას, რომ სოციოლოგია შეიძლება, არ აღმოჩენილიყო უმცირესი ყურადღების ღირსი, მისი მთელი მიზანი მხოლოდ იმ მექანიზმების გამოვლენაზე ყოფილიყო მიმართული, რომლებიც მის მიერ დაკვირვებულ ინდივიდებს ააქტიურებენ - თუ დაივიწყებდა იმას, რომ საქმე ადამიანებთან აქვს, თუნდაც იმას, რომ ისინი როგორც თოჯინები თამაშობენ თამაშს, რომლის წესებიც არ იციან, მოკლედ რომ ვთქვათ, "თუ იგი თავის თავზე არ აიღებდა ადამიანებისათვის მათი მოქმედებების მნიშვნელობის აღდგენის ამოცანას."

ბურდიემ თავისი ერთ - ერთი ძირითადი მიზანი განსაზღვრა როგორც სტრუქტურალიზმის უკიდურესობებისადმი პასუხი: "მე ვისწრაფვი დავაბრუნო ლევი - სტროსთან და სხვა სტრუქტურალისტებთან გამქრალი, როგორც სტრუქტურების ეპიფენომენების სახით განხილული რეალური აქტორების ანალიზი". სხვაგვარად, ბურდიეს სურდა სარტრის ეკზისტენციალიზმი ლევი-სტროსის სტრუქტურალიზმთან გაერთიანებინა.

გარდა ამისა, ბურდიეს შეხედულებები ჩამოყალიბდნენ მარქსისტული თეორიის და მარქსისტების ღრმა გავლენის შედეგად. სტუდენტობისას, ბურდიე გამოდიოდა მარქსიზმის ზოგიერთი უკიდურესობის წინააღმდეგ, ხოლო მოგვიანებით მან უარყო სტრუქტურული მარქსიზმის იდეები. თუმცა ბურდიე შეუძლებელია მარქსისტად ჩაითვალოს, მაგრამ მის შემოქმედებაში, უეჭველია, მარქსისტული თეორიიდან ნასესხები იდეები შეიმჩნევა. ყველაზე მნიშვნელოვანი მის მიერ პრაქტიკაზე (პრაქსისზე) გაკეთებული აქცენტი და თავის სოციოლოგიაში თეორიისა და (კვლევითი) პრაქტიკის შეერთების სურვილია. (შეიძლება ითქვას, რომ ექსისტენციალიზმისა და სტრუქტურალიზმის ნაცვლად ბურდიე "პრაქსიოლოგიითაა" დაკავებული). მის შემოქმედებაში ასევე შეიმჩნევა, განმათავისუფლებელი მიმართულება, რომლის შესახებაც შეიძლება ვილაპარაკოთ ბურდიეს მისწრაფებით გაანთავისუფლოს ადამიანები პოლიტიკური და კლასობრივი ბატონობისაგან. მაგრამ, როგორც ეს იყო სარტრისა და ლევი-სტროსის შემთხვევაში, უმჯობესია ვთქვათ, რომ ბურდიე აყალიბებს თავის თვალსაზრისებს, იყენებს რა მარქსსა და მარქსისტებს ამოსავალი წერტილის სახით.

ბურდიეს შემოქმედებაში სხვა თეორეტიკოსების, განსაკუთრებით მ. ვებერის და ე. დიურკემის გავლენებიც შეიმჩნევა. მაგრამ ბურდიე იმის წინააღმდეგია, რომ მას მარქსის, ვებერის, დიურკემის ან სხვათა მიმდევრად თვლიდნენ. იგი ამგვარ იარლიყებს მისი შემოქმედების შემზღუდავ, ძლიერ გამაუბრალოებელ და შეურაცხმყოფელ რაიმედ თვლის. გარკვეული აზრით, ბურდიემ თავისი იდეები შექმნა კრიტიკულ დიალოგში,

რომელიც მაშინ დაიწყო, როდესაც იგი სტუდენტი იყო და გრძელდებოდა მისი სიცოცხლის დასასრულამდე: "ყველაფერი, რაც მე შევქმენი სოციოლოგიასა და ანთროპოლოგიაში, მე შევქმენი იმდენადვე იმის საპირისპიროდ, რასაც მე მასწავლიდნენ, რამდენადაც მისივე წყალობით".

2. ემპირიული და ეპისტომოლოგიური ინდივიდი, კვლევის საგნის კონსტრუირების ეტაპები:

ემპირიული ინდივიდი ესაა, რეალური, ერთეული, კერძო ინდივიდი, რომელიც თვისებების უსასრულო სიმრავლეს ფლობს, მაშინ როდესაც ეპისტომოლოგიური ინდივიდი ესაა -თვისებათა შეზღუდული რაოდენობის ნაკრები, რომელიც დაკვირვებად ცვლადებზე გამოკვლევების ჩატარებაში გვეხმარება. მასში არ შედის არც ერთი ისეთი მახასიათებელი, რომლის კონცეპტუალიზება შეუძლებელი იქნებოდა.

აგენტ, განისაზღვრება თვისებათა სრული ერთობლიობით, ინდივიდი კი არის – რაღაც "მზა", "მუდამ უკვე" მოცემული რამ. მათი განსაზღვრება იმიტომაა აუცილებელი, რომ არ მოხდეს შეფასებითი მსჯელობით ფაქტის მსჯელობის ჩანაცვლება, როგორც ეს ჩვეულებრივ ადამიანებს ჩვევიათ.

1. ეტაპი: სტატისტიკური კონსტრუირება, რომელიც ყველა შესაძლებელი ინფორმაციის შეკრებასა და ანალიზს მოიცავს. ამაში დიდ დახმარებას სოციალური სტატისტიკა - INSEE (სტატისტიკური და ეკონომიკური კვლევების ინსტიტუტი) უწევს. მისი მონაცემები მეცნიერ მუშაკებსა თუ სახელმწიფო დაწესებულების თანამშრომლებს უფასოდ მიეწოდება.

2. ეტაპი: ესაა ე.წ. ინფორმატორების ინტერვიუება. ისინი პრობლემასთან დაკავშირებით "ექსპერტების" როლში, იმ აზრით გვევლინებიან, რომ ისინი პრობლემური სიტუაციის შესახებ ყველაზე უფრო ინფორმირებულნი არიან, რამდენადაც ჩართულნი არიან მასში. აქვე ჰიპოთეზის დაზუსტება და მომდევნო ანკეტური გამოკითხვის კითხვების ადეკვატური ფორმულირება ხდება. შერჩევა ანკეტური გამოკითხვისათვის სტატისტიკის და ინფორმატორების გამოკითხვის შედეგების საფუძველზე დგინდება.

3. ეტაპი: ესაა, არა რომელიმე გენერალური ერთობლიობის სტატისტიკური რეპრეზენტაცია, არამედ პრობლემატურად ფოკუსირებული შერჩევა. ესაა სპეციფიკა ბურდიესთან, ვინაიდან იგი ისწრაფვის შერჩევაში ჩართოს მხოლოდ ისინი, ვისაც

უშუალოდ ეხება საკვლევი პრობლემა, ვინც ამ დაინტერესებულობის გამო ფიქრდება მასზე, საკუთარი აზრების წარმოებისათვის აუცილებელ საშუალებებს ფლობს.

4. ეტაპი: ამ ეტაპზე ჩაღრმავებული (თავისუფალი) ინტერვიუების საფუძველზე მოუპოვებელი მონაცემების შევსება, კონკრეტული ასპექტების და დეტალების დაზუსტება ხდება. რესპონდენტთა ცალკეული ქვეშეწერების წარმომადგენლებთან ჩაღრმავებული ინტერვიუს მიზანია, უკვე მოპოვებული ინფორმაცია შეავსოს და მონაცემთა მათემატიკური დამუშავების შედეგად მიღებული სტატისტიკური ტენდენციების ინტერპრეტაცია დააზუსტოს. ასევე დოკუმენტების (ბიოგრაფიის, მემუარების, შრომების) ანალიზს და სხვა სოციალურ მეცნიერებებისათვის დამახასიათებელ მეთოდებს იყენებენ.

პ. ბურდიემ პირველად გამოიყენა ე.წ. პერფორმანსების დაჯგუფების მეთოდი. პერფორმანსებზე ყველა არსებული მონაცემების ერთობლიობა შეიტანება, რომელთა მოკრება ადრე ჩატარებული გამოკვლევების მიხედვით შესაძლებელია, შემდეგ კი მას ანკეტური გამოკითხვის შედეგად მოპოვებული ინფორმაციები ემატება. ეს მეთოდი მანქანური დამუშავების გარეშე კვლევისათვის საინტერესო ტენდენციების გამოვლენის საშუალებას იძლევა.

3. სოციალური სივრცე, ველი, პოზიცია და დისპოზიცია

ბურდიეს აზრით, სოციალურ თეორიებში ობიექტივიზმისა და სუბიექტივიზმის ცალმხრივობების წინააღმდეგ ბრძოლა და მათი დაძლევა შესაძლებელია თუ პრაქტიკას, როგორც opus operatum-ისა და modus operandis - დიალექტიკურ ადგილს - ანუ პრაქტიკული ისტორიის ობიექტივიზმულ პროდუქტებს: სტრუქტურებსა და ჰაბიტუსებს მივმართავთ.

იგი სტრუქტურალიზმისა და კონსტრუქტივიზმის პრინციპების ორგანულ განვითარებას ცდილობს:

სტრუქტურალიზმის დახმარებით ბურდიეს სურს თქვას, რომ თავად სოციალურ სამყაროში და არა მხოლოდ სიმბოლიკაში, ენაში, მითებში და ა.შ. არსებობენ, აგენტთა ცნობიერებისა და ნებისაგან დამოუკიდებელი, ობიექტური სტრუქტურები, რომელთაც აგენტთა პრაქტიკის (წარმოდგენების) წარმართვის ან დათრგუნვის უნარი შესწევთ.

კონსტრუქტივიზმის დახმარებით კი მას უნდა აჩვენოს, რომ არსებობს, ერთის მხრივ აღქმის, აზროვნებისა და მოქმედების სქემების სოციალური გენეზისი, ანუ ის, რასაც ბურდიე ჰაბიტუსის შემადგენელ ნაწილებს უწოდებს, ხოლო მეორეს მხრივ, სოციალური სტრუქტურების გენეზისი, კერძოდ იმისი, რასაც ბურდიე ველს ან ჯგუფებს, ანუ რასაც ჩვეულებრივ "სოციალურ კლასებს" უწოდებენ (ე.ი. ორივე ველიც და ჰაბიტუსი წარმოებულია პრაქტიკულად, ოღონდ ერთი აგენტთა ცნობიერებისაგან დამოუკიდებლად არსებობს, ხოლო მეორე კი აგენტთა მენტალობის, ანუ სოციალური სივრცის ხედვისა და დაყოფის სქემებია).

საზოგადოების თავისებურება ისაა, რომ მისი გამფორმებელი სტრუქტურები **"ორმაგ ცხოვრებას" ეწევიან:**

პირველი, ისინი არსებობენ როგორც **"პირველი წესრიგის რეალობა"**, რომელიც პრაქტიკათა ობიექტივირებული პირობებისა და ღირებულებების განაწილების მეშვეობითაა მოცემული.

მეორე, ისინი **"მეორე წესრიგის რეალობის"** ანუ "აგენტთა პრაქტიკის სიმბოლური მატრიცის" ე.ი. როგორც სოციალური წარმოდგენების, პრაქტიკული სქემების სახითაა მოცემული.

ამგვარად, საზოგადოების "როგორც პირველი წესრიგისა თუ რიგის რეალობის სოციოლოგიური კვლევა, "სოციალური ფიზიკის" – ობიექტური სოციალური ურთიერთობების (რომლებიც არსებობენ აგენტთა ცნობიერებისა და ნებისაგან დამოუკიდებლად), რომლის კვანძები და შენაერთები, შეიძლება დაკვირვებულ, გაზომილ და "კარტოგრაფირებულ" იქნენ --- განხილვას მოითხოვს. ამავე დროს, საზოგადოების, როგორც "მეორე რიგის რეალობის" ანალიზი გულისხმობს, რომ სოციოლოგიის საგნად გვევლინება არა მხოლოდ ობიექტური სოციალური ურთიერთობათა რეალობა, არამედ "მისი აღქმაც იმ თვალსაზრისებითა და პერსპექტივებით, რომლებიც აგენტებს ამ რეალობის შესახებ გააჩნიათ და რომლებიც ობიექტურ სოციალურ სივრცეში მათი პოზიციით" არიან განპირობებულნი .

ამგვარად, ბურდიეს მიხედვით, სოციალური სინამდვილე სტრუქტურირებულია ორჯერ. პირველი, არსებობს პირველადი ანუ ობიექტური სტრუქტურირება იმ სოციალური ურთიერთობებით, რომლებიც როგორც მატერიალური, ისე არამატერიალური ხასიათის მრავალსახოვანი რესურსების (რომლებიც ამ შემთხვევაში ბატონობის სტრუქტურებად, ანუ კაპიტალებად გვევლინებიან) განაწილებაში გასაგნებულნი არიან.

მეორე, სოციალური სინამდვილე, ამ ურთიერთობის, სხვადასხვა საზოგადოებრივი სტრუქტურების და მთლიანად სოციალური სამყაროს შესახებ აგენტთა წარმოდგენებითაა სტრუქტურირებული, რომლებიც პირველად სტრუქტურირებაზე

უკუხემოქმედებას ახდენენ. სხვაგვარად, საზოგადოების ბუნებას კარგად გამოხატავს სტრუქტურებისა და მოქმედების დიალექტიკა, ოღონდ იმ დაზუსტებით, რომ იგი "ობიექტური და ინკორპორირებული სტრუქტურების" დიალექტიკის, ანუ იმ დიალექტიკის ექვივალენტურია, რაც ნებისმიერ პრაქტიკულ მოქმედებაში ხდება. ნაჩვენები დიალექტიკა ინტერიორიზაციისა და ექსტერიორიზაციის პროცესს ასახავს, რომელიც ერთმანეთთან ობიექტურ და ინკორპორირებულ სტრუქტურებს აკავშირებს. სოციალური ურთიერთობები პრაქტიკული საქმიანობის პროცესში ინტერიორიზებისას, "პრაქტიკულ სქემებად", ანუ პრაქტიკის წარმოების სქემებად – ინკორპორირებულ სტრუქტურებად გარდაიქმნებიან, რომლებიც ექსტერიორიზაციას, ე.ი. აგენტთა პრაქტიკების გზით მათი შემქმნელი სოციალური სტრუქტურების კვლავწარმოებას განაპირობებენ.

ორმაგი სტრუქტურირების კონცეფცია მოიცავს წარმოდგენების კომპლექსს, რომლებიც სოციალური სინამდვილის გენეზისსა და სტრუქტურას ასახავს. გენეზისი კი სხვა არაფერია, თუ არა სოციალურ მოვლენებს შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა: არსებობენ ობიექტური სოციალური ურთიერთობები, რომლებიც ინდივიდთა პრაქტიკებზე, აღქმებსა და აზროვნებაზე ზემოქმედებენ. სწორედ სოციალური ურთიერთობები წარმოადგენენ ინდივიდუალურ და კოლექტიურ აგენტთა პრაქტიკებისა და წარმოდგენების აუცილებელ პირობასა და წანამძღვრებს, რომლებსაც თავის მხრივ ამ ურთიერთობების შეზღუდვა, დათრგუნვა და სტიმულირება ძალუძთ. ამავე დროს სოციალური ურთიერთობებს ძალუძთ, როგორც სოციალური საგნობრიობის ობიექტივირებულ, ისე სუბიექტივირებულ ფორმაში – დისპოზიციების, ცოდნის, უნარ-ჩვევების სახით მოგვევლინონ. . . მეორეს მხრივ, აგენტებს შინაგანად ახასიათებთ აქტიურობა, ისინი გამუდმებით ახდენენ ზეგავლენას თავიანთი პრაქტიკების პირობებსა და წანამძღვრებზე, საკუთარი მოქმედებებით სოციალური ურთიერთობები აგენტთა პრაქტიკებსა და წარმოდგენებს განაპირობებენ, მაგრამ აგენტები თავად აწარმოებენ პრაქტიკებს, რითაც სოციალურ ურთიერთობებს კვლავაწარმოებენ ან გარდაქმნიან.

პრაქტიკებისა და წარმოდგენების სოციალური ურთიერთობებით განპირობებულობა როგორც აუცილებელი გამუალებების სახით გვევლინება; ისინი აგენტების მიერ მხოლოდ წარმოების გარკვეული საშუალებების დახმარებით იწარმოებიან. იმის გამო, რომ აგენტებს არ ძალუძთ თავიანთი პრაქტიკების განხორციელება სოციალური ურთიერთობებისაგან დამოუკიდებლად და გარეთ, რომლებიც ნებისმიერ პრაქტიკისა და წარმოდგენების აუცილებელ პირობებსა და წანამძღვრებს წარმოადგენენ, აგენტები იძულებულნი აღმოჩნდებიან განსაკუთრებით უკვე არსებული სოციალური ურთიერთობების "შიგნით" და შესაბამისად იმოქმედონ, ან მათი რეპროდუცირება ან

რეფორმირება მოახდინონ. სოციალური სინამდვილის წარმოებასა და კვლავწარმოებაში აგენტების აქტიურ როლზე ლაპარაკისას, ბურდიე ხაზს უსვამს, რომ იგი ინკორპორირებული სტრუქტურების - პრაქტიკული სქემების გარეშე (პრაქტიკათ მწარმოებელი სქემების, ანუ "მოქმედებებისადმი წესრიგის მიმწერი პრინციპების" და პირველ რიგში - სოციალური სინამდვილის დაყოფის, კლასიფიკაციისა და აღქმის პრინციპების გარეშე) შეუძლებელია, რომლებიც თავად ობიექტური სოციალური რეალობის ინტერიორიზაციის პროდუქტებს წარმოადგენენ. აქედან კი გამოდის, რომ სოციალური სინამდვილის სუბიექტური სტრუქტურირება ობიექტური სტრუქტურირების ქვემდებარე მომენტია.

სოციალური პოზიცია – ნიშნავს ინდივიდის რეალურ ადგილს სოციალურ სივრცეში, პოზიციების ერთობლიობა კი სოციალური სივრცის ობიექტურ ჭრილს ასახავს .

დისპოზიცია – ესაა ინდივიდების წარმოდგენა თავისი მდგომარეობის შესახებ, აგრეთვე მოქმედების, აზროვნების და შეფასების სქემებიცაა. დისპოზიცია სოციალური სივრცის სუბიექტურ ასპექტს ასახავს.

სოციალური პრაქტიკა – ესაა ინდივიდებს შორის არსებული სივრცის შემავსებელი, ინდივიდთა უფრო გაუცნობიერებელი, ვიდრე გაცნობიერებული ქცევა, რომელიც ამ გარემოსთან აქტიური ურთიერთქმედების პროცესში გარემოდან ინტერნალიზებულ წესებს ემორჩილება.

პრაქტიკა – ინდივიდის ჰაბიტუსისა და სხვადასხვა ხდომილებების ურთიერთქმედების პროდუქტია.

ბურდიე სოციალურ სინამდვილეს პოზიციათა მრავალგანზომილებიანი სივრცის ფორმით წარმოადგენს, რომელიც აგენტთა მოქმედი თვისებების ერთობლიობის განსხვავებისა და განაწილების პრინციპის შესაბამისადაა აგებული. მოქმედი თვისებების ქვეშ კი ისეთი თვისებები იგულისხმება, რომლებსაც ძალუძთ აგენტებს "ძალა", "გავლენა" და "ძალაუფლება", როგორც რეზულტატების მიღწევის შესაძლებლობა, უნარი - მისცენ.

მოქმედი თვისებები ობიექტივირებული ფორმით "კაპიტალის" ფუნქციებს ასრულებენ, რომლებიც ერთობლივი საქმიანობის პროდუქტებზე, რომლის საქმიანობაშიც გასაგნებულია წარსულის პრაქტიკები, აგრეთვე განსაზღვრული პროდუქციის წარმოების მექანიზმზე, ხოლო ამის მეშვეობით კი შემოსავლებსა და მოგებებზე ძალაუფლებას იძლევიან. აგენტებს შორის კაპიტალების განაწილება სივრცეში ძალაუფლებისა და გავლენის განაწილების სახით ვლინდება. სოციალურ სივრცეში აგენტების პოზიცია მათი კაპიტალების მოცულობითა და სტრუქტურით

განისაზღვრება. სოციალური სივრცე კონსტრუირდება ველების ანსამბლით, რომლებსაც ქვესისტემების აზრი აქვთ და რომლებიც თავიანთი სტრუქტურებით კაპიტალთა ცალკეული სახეების არათანაბარი განაწილებით არიან დავალებულნი და შეიძლება კაპიტალის სხვადასხვა სახეების განაწილების სტრუქტურის ფორმით იქნეს მოცემული, რომლებიც (კაპიტალები) ერთდროულად სხვადასხვა ველებში ბრძოლის, როგორც ინსტრუმენტის, ისე მიზნის სახით ფუნქციონირებენ.

სოციალური და ფიზიკური სივრცე, შეუძლებელია "წმინდა" მხოლოდ, როგორც სოციალური ან მხოლოდ ფიზიკური სახით განვიხილოთ. სოციალური დაყოფა, რომელიც ობიექტივიზირებულია ფიზიკურ სივრცეში, ერთდროულად, როგორც ხედვისა და დაყოფის პრინციპი, როგორც აღქმისა და შეფასების კატეგორია ფუნქციონირებს. მოკლედ, როგორც მენტალური სტრუქტურა. სოციალური სივრცე, რომელშიც აგენტთა კოორდინატებია აღნიშნული. იგი წარმოგვიდგება, როგორც სოციალური იერარქიისა და კლასიფიკაციის ფიზიკური განხორციელება: აგენტებს "უკავიათ" გარკვეული სივრცე, ხოლო დისტანცია მათ პოზიციებს შორის - ეს არა მხოლოდ სოციალური, არამედ ფიზიკური სივრცეც არის.

ყველა სოციალურ ურთიერთობათა ერთობლიობა არ არის რაღაც ამორფული და ერთგვაროვანი რამ, არამედ სტრუქტურირებულია. ამან ბურდიე "ველის" ცნების ფორმირებამდე მიიყვანა, რომელიც სოციალური ურთიერთობების შედარებით ჩაკეტილი და ავტონომიური ქვესისტემის სახით გვევლინება.

ველი წარმოადგენს პოზიციათა ერთობლიობას, რომლებიც ამ პოზიციებზე მყოფი აგენტების შეხედულებებს, როგორც მოცემულ ველზე, ისე მათსავე საკუთარ პრაქტიკებზე, რომლებიც მოცემული ველის მწარმოებელი ძალოვანი ურთიერთობების სტრუქტურის ან შენარჩუნებაზე ან შეცვლაზეა მიმართული, სტატისტიკურად განსაზღვრავენ.

ველი წარმოიშობა, როგორც პრაქტიკების პროგრესირებადი საზოგადოებრივი დანაწილების შედეგი. ველის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მახასიათებელი მისი ავტონომია, ე.ი. ველის გარეგანი იძულებებისაგან და ძალდატანებისაგან შედარებითი დამოუკიდებელი ფუნქციონირებაა.

ველი, ყველა გარეგან ზემოქმედებას საკუთარი "ლოგიკის" კრიტერიუმით ხელახლა განსაზღვრავს. ველის ასეთ თვისებას, ბურდიე, რეფრაქციის უნარს უწოდებს, რომლის ძალაც იმის მიხედვით განისაზღვრება თუ გარეგან მოთხოვნებს სპეციფიკურ, ველისათვის დამახასიათებელ ფორმად როგორი ხარისხით გარდაქმნის. მაგალითად,

სოციალური მეცნიერებების ველი რეფრაქციის სუსტ უნარებს ფლობს, რამდენადაც პოლიტიკის ველის მხრიდან ძლიერ ზემოქმედებას განიცდის. სოციალური მეცნიერებების "პოლიტიზაცია", მისი სუსტი ავტონომიზაციის ინდიკატორია.

პოლიტიკის ველი რეფრაქციის ყველაზე მაღალ ხარისხს ფლობს. მაგრამ ველის არც ინტერნალისტურ და არც ექსტერნალისტურ ინტერპრეტაციებს ყველაფრის გათვალისწინებაც არ შეუძლიათ.

სხვადასხვა ველების მრავალწლიანმა კვლევამ ბურდიე იმ დასკვნამდე მიიყვანა, რომ ყველა ველისათვის დამახასიათებელ უზოგადეს მახასიათებლებს: კონკურენციის, მონოპოლიის, მოთხოვნისა და მიწოდების ურთიერთობები წარმოადგენენ. ველი იგივეა რაც ბაზარი, ოღონდ ინსტრუმენტალურად გაგებული. ეს შემოიტანა იმიტომ, რომ ერთმანეთისაგან კაპიტალი და რესურსი განასხვავოს. ბურდიეს აზრით, არა ყოველი რესურსი წარმოადგენს კაპიტალს, ე.ი. მოქმედ თვისებას, რომელიც თავის მფლობელს ძალასა და ბატონობას, ძალაუფლებას აძლევს. კაპიტალი ხდება მხოლოდ ის რესურსი, რომელზეც არის მოთხოვნა სპეციფიკურ "ბაზარზე", არის დადგენილი განსაზღვრული "ფასი" და რომელსაც შეუძლია მოგების მოტანა. ამ აზრით, ნებისმიერი ველი არის ბაზარი, სადაც იწარმოება და მოძრაობენ - ბუნებრივია სპეციფიკური კაპიტალები.

ველის თავისებურების შესწავლად კაპიტალის განაწილების, არსებული კლასიფიკირებისა და იერარქიების, ბატონობა/მორჩილების ურთიერთობების ინსტიტუტებისა და ძალაუფლებრივი სტრუქტურების დეტალური გაანალიზება აუცილებელი და არსებითია.

ამგვარად, პ. ბურდიეს შეხედულებათა კრიტიკული ხასიათი სოციალური პრაქტიკის თეორიის შექმნის მისწრაფებით განისაზღვრება, რომელიც რაციონალური მოქმედებების წესებისა და ნორმების ძიებისაგან შორს იქნება, და ამავდროულად სოციოლოგიისთვის ტრადიციული რეალიზმისა და ნომინალიზმის, ობიექტივიზმისა და სუბიექტივიზმის ოპოზიციებს გადალახავს. ბურდიეს მეთოდი მზადი (გენეტიკური) სტრუქტურალიზმია: სოციალური რეალობა გაგებულია როგორც ურთიერთობა-დამოკიდებულებათა ანსამბლი, როგორც სოციალურ პოზიციათა სივრცე. სოციალური სივრცე მრავალგანზომილებიანია, სხვადასხვა სახის კაპიტალის (ეკონომიკურის, კულტურულის, სიმბოლურის) განაწილების საფუძველზე სტრუქტურირდება, რომელიც(კაპიტალი) სოციალური სივრცის შიგნით როგორც ბრძოლის მიზანი და ინსტრუმენტი გვევლინება. სოციალური დანაწილება ამავე დროს როგორც ხედვის პრინციპი, როგორც აღქმისა და შეფასების კატეგორია, ე.ი. როგორც მენტალური სტრუქტურა ფუნქციონირებს, რომელიც ამავე დროს უმეტესწილად სოციალური სივრცის ობიექტური სტრუქტურების ინკორპორირების პროდუქტია. აგენტისათვის ეს

ჰაბიტუს-ის – ანუ დისპოზიციების სისტემის ფლობას ნიშნავს, რომელიც სოციალური სინამდვილის აღქმის სქემები და მოქმედებების მარგანიზებელია. გამოცდილების შედეგად შეძენილი, დროისა და ადგილის მიხედვით ცვალებადი დისპოზიციები სტრატეგიებს როგორც ორიენტირებულ-წარმართულ პრაქტიკებს ქმნიან, რომლებიც ისე აღმოჩნდებიან სიტუაციებზე მორგებულნი, რომ არც მიზნისკენ ცნობიერი მისწრაფების და არც მექანიკური დეტერმინაციის, არამედ პრაქტიკული გრძნობების პროდუქტებად გვევლინებიან. თამაშის გრძნობა არათანაბრად არის განაწილებული საზოგადოებაში, მისი ათვისება ბავშვობიდანვე სოციალურ საქმიანობაში მონაწილეობის და ზოგიერთ ველთან (ეკონომიკურ, პოლიტიკურ, რელიგიურ და ა.შ.) დამოკიდებულება – ურთიერთობის შედეგად ხდება. **სოციალური ველი** თამაშის ისტორიულად ჩამოყალიბებული, შედარებით ავტონომიური სივრცეა თავისი ინსტიტუტებით და ფუნქციონირების ლოგიკით. მოქმედება, რომელიც აღნიშნავს ერთმანეთის შესატყვისი "ჰაბიტუსისა" და ველის შეხვედრის მომენტს, მხედველობაში სოციალურ სივრცეში პოზიციებისადმი კუთვნილი ადეკვატური თავისებების ერთობლიობას იღებს, ამოდის რა იმისაგან თუ როგორი სტრუქტურის წარმოება არის საჭირო. მნიშვნელოვან სტრატეგიათა უმრავლესობა კოლექტიურ გადაწყვეტილებათა პროდუქტია, რომელიც მოიცავს ოჯახის ან კლასის კოლექტიურ ისტორიას, ამიტომ ისინი აწარმოებენ (ქმნიან) არა მხოლოდ ინდივიდუალურ პოზიციებს, არამედ სოციალურ ჯგუფებსაც. საზოგადოებაში მორფოლოგიური ცვლილებების გასაგებად საჭიროა იმ სიმბოლურ სტრუქტურათა მახასიათებლების გათვალისწინება, რომლებიც წესრიგის კონსტიტუირების და ლეგიტიმაციის ძალაუფლებას თუ უფლებამოსილებას ფლობენ. სოციალური დაყოფები თუ კლასიფიკაციები განათლების სისტემების მეშვეობით ტრანსლირდებიან (გადაიცემიან) და არსებითად ბატონობის ფორმებს წარმოადგენენ. სხვადასხვა აგენტები, მათ შორის სოციოლოგია როგორც მეცნიერება, ლეგიტიმური ნომინაციის მონოპოლიის მოპოვებისათვის ბრძოლაში მონაწილეობენ. სოციოლოგიის სოციოლოგიური კრიტიკა ან სოციოლოგიის სოციოლოგია ააშკარავებს სოციოლოგიური წარმოების ველის შიგნით ჩამოყალიბებულ დამოკიდებულებებს და იმ ზოგადი შეხედულებებისაგან ანუ იმ პოლიტიკური კატეგორიებისაგან განთავისუფლების ინსტრუმენტად გვემსახურებიან, რომლებიც სიმბოლურ ძალადობას ახორციელებენ. ამგვარი კრიტიკა სხვა ველებისათვისაც აუცილებელია.

4. Habitus – ცნება, ნიშნები, ფორმები.

სოციუმის – გაგებული როგორც სოციალური სივრცე – ორმაგობის გადალახვის საშუალებად Habitus-ის ცნება გვევლინება. ჰაბიტუსი – ეს არის „მენტალური ან კოგნიტიური სტრუქტურები“, რომელთა საშუალებით ადამიანები სოციალურ სინამდვილეში ორიენტირდებიან და შესაბამისად მოქმედებენ. ადამიანები

დაჯილდოებული არიან რიგი ინტერიორიზირებული სქემებით, რომელთა საშუალებით ისინი სოციალურ სინამდვილეს აღიქვამენ, ესმით და აფასებენ. სწორედ ამ სქემების წყალობით ადამიანები ერთდროულად ქმნიან თავის პრაქტიკას და აღიქვამენ და აფასებენ მას. დიალექტიკურად ჰაბიტუსი არის სოციალური სამყაროს „სტრუქტურათა ინტერიორიზაციის პროდუქტი“ არსებითად ჰაბიტუსი შეიძლება „ინტერნალიზებულ“, „პერსონიფიცირებულ“ სოციალურ სტრუქტურებად ჩაითვალოს. ჰაბიტუსი კლასობრივი სტრუქტურის ობიექტურ დანაწილებას ასახავს, მაგალითად, ასაკობრივი ჯგუფები, გენდერი, სოციალური კლასი. ჰაბიტუსის შემენა სოციალურ სინამდვილეში გარკვეული მდგომარეობის ხანგრძლივი დაკავების შედეგად ხდება. ამგვარად, ჰაბიტუსები ამ სოციალურ სამყაროში სუბიექტის მიერ დაკავებული პოზიციის ხასიათის შესაბამისად განსხვავდებიან; ყველას არა აქვს ერთნაირი ჰაბიტუსი. ადამიანებს, რომელთაც სოციალურ სინამდვილეში უკავიათ ანალოგიური მდგომარეობები, როგორც წესი, ჰაბიტუსიც ანალოგიური აქვთ.

ამ აზრით ჰაბიტუსი შეიძლება კოლექტიური მოვლენაც იყოს. ჰაბიტუსი საშუალებას აძლევს ადამიანებს გაიაზრონ სოციალური სამყარო, მაგრამ მრავალი ჰაბიტუსის არსებობა ნიშნავს, რომ სოციალური სამყარო და მისი სტრუქტურები სხვადასხვა აქტორებზე ერთნაირ გავლენას არ ახდენენ.

დროის ყოველ კონკრეტულ მონაკვეთში არსებული ჰაბიტუსი კოლექტიური ისტორიის მსვლელობაში იქმნება: „ჰაბიტუსი, ისტორიის პროდუქტი, ინდივიდუალურ და კოლექტიურ პრაქტიკას აწარმოებს, და მაშასადამე, თვით ისტორიას, ისტორიის მიერ შექმნილი სქემების შესაბამისად ქმნის“. ჰაბიტუსს ერთდროულად ახასიათებს მდგრადობა და ადგილმონაცვლეობის უნარი, მან შეიძლება ერთი ველიდან გადაინაცვლოს მეორეში. მაგრამ ადამიანებს შეიძლება ქონდეთ შეუსაბამო ჰაბიტუსიც, დაზარალებენ იმის გამო, რასაც ბურდიე **ჰისტერეზისს** ეძახის. შეფერხების ამ ეფექტის კარგი მაგალითია ადამიანი, რომელიც მოწყვიტეს აგრარულ ყოფას თანამედროვე წინაკაპიტალისტურ სამყაროში და სამუშაოდ უოლ-სტრიტზე გადაიყვანეს. წინაკაპიტალისტური ეპოქის ჰაბიტუსი არ მისცემდა მას საშუალებას უოლ-სტრიტზე ცხოვრებით კმაყოფილება ეგრძნო.

ჰაბიტუსი ქმნის სოციალურ სინამდვილეს და იმავდროულად თავად იქმნება ამ სინამდვილით. ერთი მხრივ, ჰაბიტუსი არის „მასტრუქტურებელი სტრუქტურა“, ანუ სტრუქტურა, რომელიც სოციალურ სამყაროს ქმნის. მეორე მხრივ, ესაა „სტრუქტურირებული სტრუქტურა“, ანუ არის სტრუქტურა, რომელიც შექმნილია სოციალური სამყაროს მიერ. სხვა ტერმინებით ბურდიე ჰაბიტუსს, როგორც „ინტერნალიზაციის ექსტერნალიზაციისა და ექსტერნალიზაციის ინტერნალიზაციის დიალექტიკას აღწერს. ამგვარად, ჰაბიტუსის ცნება საშუალებას აძლევს ბურდიეს თავი აარიდოს სუბიექტის ფილოსოფიას, აგენტის განხილვაზე უარის თქმის გარეშე... ასევე

სტრუქტურის ფილოსოფიას, მაგრამ არ ივიწყებს ყურადღება მიაქციოს მის ზემოქმედებას აგენტზე.

სწორედ პრაქტიკა ასრულებს შუალედური რგოლის როლს ჰაბიტუსსა და სოციალურ სამყაროს შორის. ერთი მხრივ, სწორედ პრაქტიკის წყალობით იქმნება ჰაბიტუსი; მეორე მხრივ, სწორედ პრაქტიკის შედეგად იქმნება სოციალური სამყარო. ბურდიე ლაპარაკობს პრაქტიკის შუალედურ ფუნქციაზე, როდესაც ჰაბიტუსს განსაზღვრავს, როგორც „სტრუქტურირებული და მასტრუქტურიზებული დისპოზიციის სისტემას, რომელიც შეიქმნა პრაქტიკით და მუდმივად გამიზნულია პრაქტიკულ... ფუნქციებზე. მაშინ, როდესაც პრაქტიკა აყალიბებს ჰაბიტუსს, ეს უკანასკნელი, თავის მხრივ, იმავდროულად უნიფიცირებს და პრაქტიკას ბადებს.

მიუხედავად იმისა, რომ ჰაბიტუსი არის ინტერიორიზირებული სტრუქტურა, რომელიც ავიწროვებს ცნობიერებასა და ქმედების არჩევანს გარკვეულ ჩარჩოში სვამს, მიუხედავად ამისა ის ამ უკანასკნელს ვერ განსაზღვრავს. დეტერმინიზმის ეს არარსებობა ერთ-ერთი ძირითადი თავისებურებაა, რითაც ბურდიეს პოზიცია სტრუქტურალისტების ტრადიციული მიდგომებისაგან განსხვავდება. ჰაბიტუსი უბრალოდ „სთავაზობს“ ადამიანებს თუ რა იფიქრონ და რომელი ქცევები და ქმედებები აირჩიონ. ადამიანები გააზრებულად წონიან არჩევანის შესაძლებლობებს, თუმცა გადაწყვეტილების მიღების ეს პროცესი ჰაბიტუსის ქმედებას ასახავს. ჰაბიტუსი ადამიანების მიერ ალტერნატივების შერჩევისა და მათი სოციალურ სამყაროში გამოყენების სტრატეგიულ პრინციპებს უზრუნველყოფს. „ადამიანები სულელების არ არიან“. მაგრამ არ ღირს ადამიანის, როგორც მთლიანად რაციონალურად მოქმედი პირის განხილვა. (ბურდიე უნდობლად უყურებს რაციონალური არჩევანის თეორიას); ისინი მოქმედებენ „გონიერად“ – აქვთ „პრაქტიკული გონი“. ადამიანის ქმედებებში არის ლოგიკა – ოღონდ „პრაქტიკული ლოგიკა“.

პრაქტიკული ლოგიკა „პოლითეტურია“ – პრაქტიკულ ლოგიკას შეუძლია ერთდროულად აღიაროს მრავალრიცხოვანი არაერთგვაროვანი და ლოგიკურადაც (ფორმალური ლოგიკის თვალსაზრისით) ურთიერთგამომრიცხავი მნიშვნელობები ან თეზისები, იმიტომ, რომ მისი ქმედების ძირითადი კონტექსტი – „პრაქტიკულია“. ეს მტკიცება მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ იმიტომ, რომ მიუთითებს პრაქტიკული ლოგიკისა და რაციონალობის განსხვავებაზე (ფორმალური ლოგიკის): ის ასევეჩვენს ბურდიეს „რაციონალიზმს“ გვახსენებს. ამ კონტექსტში უკანასკნელს დიდი მნიშვნელობა აქვს, რადგან გვეხმარება გავიგოთ, რომ ჰაბიტუსი არ არის უცვლელი, გაყინული სტრუქტურა: მას ვითარებების შესაბამისად მიუსადაგებენ ინდივიდები, რომლებიც თავად მუდმივად ხვდებიან წინააღმდეგობრივ სიტუაციებში.

ჰაბიტუსი ფუნქციონირებს „ცნობიერებისა და ენის დონეზე დაბლა, ინტროსპექტული კვლევისა და ნებელობითი კონტროლისათვის მისაწვდომი ზონის გარეთ“. იმის გათვალისწინებით, რომ ჩვენ ვაცნობიერებთ ჰაბიტუსსა და მის ქმედებას, ის თავს იჩენს

ჩვენს ყველაზე პრაქტიკულ ქცევებში, მაგალითად, იმაში, თუ როგორ ვჭამთ, დავდივართ, ვსაუბრობთ,, თუ როგორ ვაცემინებთ ცხვირს. ჰაბიტუსი მოქმედებს, როგორც სტრუქტურა, მაგრამ ვერ ვიტყვით, რომ ადამიანები უბრალოდ, მექანიკურად რეაგირებენ მასზე ან მათზე ზემოქმედ გარე სტრუქტურებზე. ამით ბურდიემ თავის მიდგომაში წინასწარგანუჭვრეტელ სიახლესა და ტოტალურ დეტერმინიზმს თავი დააღწია.

ამგვარად, Habitus-ის ცნება ბურდიეს სოციალური სამყაროს მოწესრიგებულობის, მისი კვლავწარმოებულობის, ისტორიული ვრცეულობისა (განფენილობის) და ცვალებადობის ასახსნელად შემოაქვს. Habitus-ი ერთდროულად არის როგორც სოციალურ პირობათა (ობიექტივირებულ წინამორბედ პრაქტიკათა) პროდუქტი ისე საშუალება, რომელიც მართავს ადამიანს ყოფით – ყოველდღიურ სიტუაციებში, საშუალება, რომელიც ცვლის და კვლავ აწესრიგებს გარემომცველ პირობებს (პრაქტიკათა ობიექტივირების საშუალება). ჰაბიტუსი არის "მყარი, შექმნილი განწყობა-მიდრეკილების (დისპოზიციების), სტრუქტურირებული სტრუქტურების სისტემა, რომელიც გათვალისწინებულია მასტრუქტურიზებელ სტრუქტურათა სახით ფუნქციონირებისათვის".

ბურდიეს აზრით Habitus-ი კოგნიტურ და მოტივაციურ სისტემათა სტრუქტურას, ნამდვილად არსებულ ისტორიულ პირობათა პროდუქტს წარმოადგენს. ამ აზრით იგი ობიექტურია _ ინდივიდისაგან განსხვავებულია და მის "გარეთ" იმყოფება. მაგრამ ამავე დროს ის ინკორპორირებულია ინდივიდის ცნობიერებაში და ამ აზრით იგი – სოციალური მოქმედების აგენტის განუყოფელი ნაწილია. Habitus-ი ესაა ინდივიდის მიერ აღქმული, მის ცნობიერებაში ღრმად ფესვგადგმული და "დავიწყებული" ობიექტური სტრუქტურების ანაბეჭდი, რომელიც რაციონალური განაზრებებისათვის მიუდგომელია. Habitus-ი კონსერვატიულია, თავისი თავის შენარჩუნება – დაცვას ესწრაფვის და ამავე დროს განახლების უნარიც აქვს. განახლება კი მისი საკუთარი პრინციპის შესაბამისად იწარმოება. შეიძლება მოგვეჩვენოს, რომ იგი მხოლოდ შუამავალია ობიექტური რეალობის მიერ ინდივიდის დეტერმინაციის პროცესში. გარკვეული ზომით ეს სწორია, მაგრამ მხოლოდ რაღაც დონემდე. იგი ასახავს ობიექტურ სტრუქტურებს, მაგრამ ის არ არის მექანიზმი, რომლის მეშვეობითაც აგენტი კვლავაწარმოებს თავის პრაქტიკებს. პრაქტიკა გვევლინება Habitus-ისა და სხვადასხვა ხდომილებების ურთიერთქმედების პროდუქტი. Habitus-ის ფუნქციააგენტის სუბიექტური მისწრაფების შეზღუდვაში მდგომარეობს, იგი გვამღვებს საზღვრებს, რომელშიც აგენტი მოქმედებს და რუტინულ "არაპრობლემატურ" მოქმედებებს კვლავაწარმოებს. ამგვარად შეგვიძლია გამოვყოთ Habitus-ის რამოდენიმე ნიშანი:

1. ობიექტური სოციალური გარემო ქმნის ჰაბიტუსს – ანუ "მყარ შექმნილ, მოპოვებულ წინასწარგანწყობათა სისტემას", რომელიც შემდეგ ინდივიდების მიერ

არსებულ სტრუქტურაში ცვლილებების შეტანის აქტიური უნარის სახით გამოიყენება, როგორც ამოსავალი განწყობები, რომლებიც ინდივიდთა პრაქტიკებს ბადებენ და ორგანიზებას უკეთებენ. როგორც წესი, ეს წინასწარ განწყობები განსაზღვრული მიზნის მიღწევაზე შეგნებულ-გაცნობიერებულ წარმართულობას არ გულისხმობენ, ვინაიდან ხანგრძლივი დროის მანძილზე ისინი შესაძლებლობითა და შეუძლებლობებით, აუცილებლობითა და თავისუფლებით, უფლებებითა და აკრძალვებით ყალიბდებიან. ბუნებრივია, რომ ადამიანები კონკრეტულ ცხოვრებისეულ სიტუაციებში მათი პრაქტიკისათვის ყველაზე მიუღებელს, შეუძლებელს და დაუჯერებელს გამოირიცხავენ.

2. ჰაბიტუსი პრინციპულად განსხვავდება მეცნიერული შეფასებებისაგან. თუ მეცნიერება ჩატარებული კვლევების შემდეგ მონაცემების მუდმივ კორექციას, ჰიპოთეზათა დაზუსტებას და ა.შ. გულისხმობს, მაშინ ადამიანები, ბურდიეს აზრით, "ადრინდელ გამოცდილებებს არაპროპორციულად დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ (აძლევენ)". გარკვეული ტიპის ქცევებისადმი წინასწარ განწყობათა ინერტულობის ეფექტი ვლინდება იმაში, რომ ადამიანები, რომლებიც კარგად არიან წარსულ რეალიებს შეგუებულნი, შეცვლილ ვითარებაში შეუფერებლად და შეუსაბამოდ მოქმედებას იწყებენ, ვერ ამჩნევენ, რომ ადრინდელი, ძველი პირობები უკვე აღარ არსებობს. მოცემულის საილუსტრაციოდ სოციოლოგს "მარქსის საყვარელი – დონ-კიხოტის მაგალითი" მოყავს. გარემო, რომელშიც რაინდი მოქმედებს, ძალიან განსხვავებულია იმისაგან, რომელშიც იგი ობიექტურად იყო ჩართული და შეგუებული. ასეთ დღეში ვართ ახლა ყველა პოსტაპოკალიფსური ქვეყნის მოსახლეობა, რამეთუ ჩვენი ადამიანების უმრავლესობა წარუმატებლად ცდილობს შეეგუოს ახალ პოლიტიკურ რეალობებს, ინდივიდუალურ თავისუფლებებს მნიშვნელოვანი ზომით სწორედ თავიანთი ჰაბიტუსისა გამო, კერძოდ ეს არის სახელმწიფოს, პარტიების, კოლექტივის, ლიდერის, როგორც "მამა მარჩენალის" პატერნალისტური როლისადმი წინასწარ განწყობები.

3. ჰაბიტუსი სოციალურ პრაქტიკებში წარსულის, აწმყოს და მომავლის გაერთიანების საშუალებას გვაძლევს. რასაც არ უნდა გვპირდებოდნენ პოლიტიკოსები და მათი იდეოლოგიები – ქვეყნის მომავალი დამოუკიდებლად იმისაგან მოგვწონს ისინი თუ არა დღეს მაინც სტრუქტურირებული პრაქტიკების კვლავწარმოების გზით იქმნება. სწორედ ასე, სტრუქტურალისტურ-კონსტრუქტივისტული პარადიგმის მიხედვით იქმნება ისტორია: "Habitus–ი შენიშნავს ბურდიე – როგორც ისტორიის პროდუქტი, აწარმოებს ინდივიდუალურ და კოლექტიურ პრაქტიკებს – კვლავ ისტორიას – ისტორიისვე მიერ შექმნილი სქემების შესაბამისად. იგი განაპირობებს წარსული გამოცდილების აქტიურ მყოფობას (არსებობას), რომელიც ყველა ინდივიდში აღქმის, აზრებისა და

მოქმედების სქემების ფორმით არსებობისას, დროში პრაქტიკათა "სისწორეს" და მათ მუდმივობას უფრო საიმედოდ უზრუნველყოფს, ვიდრე ყველა ფორმალური წესი და ექსპლიციტური ნორმა ერთად აღებული. განწყობა-მიდრეკილებათა სისტემა, ე.ი. აწმყოში მყოფი (არსებული) წარსული, ერთსახოვანად სტრუქტურირებული პრაქტიკების კვლავწარმოების გზით მსწრაფი.... არის მემკვიდრეობისა და რეგულირების ის პრინციპი, რომელიც სოციალურ პრაქტიკაში" შეინიშნება.

ამგვარად, ჰაბიტუსის კონცეფცია მომავლის პროგნოზირების მეთოდოლოგიურ პრინციპს – დეტერმინიზმისა და თავისუფლების, ცნობიერებისა და ქვეცნობიერის, ინდივიდისა და საზოგადოების ანტინომიების გადალახვის გზით - აფუძნებს. წარმოდგენები ჰაბიტუსზე "სუბიექტური მოლოდინების" უფრო ობიექტური კვლევის შესაძლებლობებს გვაძლევენ. მისი აზრით მოქმედების ხასიათი დამოკიდებულია იმ სპეციფიკურ შანსებზე, რომლებსაც ინდივიდები ფლობენ – ინდივიდუალურ ჰაბიტუსებს შორის განსხვავება მათი სოციალური მოთხოვნების თავისებურებებს განაპირობებს. ადამიანები თავიანთ მოლოდინებს აყალიბებენ მისაღწევისა და მიუღწევლის კონკრეტული ინდიკატორების შესაბამისად, ანუ იმის შესაბამისად რაც "ჩვენთვისაა" და რაც "ჩვენთვის არ არსებობს", რითაც იმ შესაძლებელ მომავალს ეგუებიან, რომელსაც წინასწარჭკვრეტენ და რომლის განახორციელებასც მიზნად ისახავენ.

მაშასადამე, პრაქტიკების ახსნა შეუძლებელია როგორც მხოლოდ იმ დღევანდელი პირობების თვალსაზრისით, რომლებმაც მათი პროვოცირება მოახდინა, ისე მხოლოდ წარსული პირობების თვალსაზრისით, რომლებშიც Habitus–ია ასახული. სუბიექტის მოქმედება მხოლოდ წარსული და დღევანდელი პირობების შეთანადებით, ე.ი. სოციალური სამყაროს იმ ორი მდგომარეობის ურთიერთდამოკიდებულების მეცნიერული შესწავლის დახმარებით შეიძლება ახსნილ იქნეს, რომლებშიც Habitus–ი ფარული სახით მოქმედებს. ამგვარად, ჰაბიტუსი ინდივიდს გარკვეულ ავტონომიას აძლევს, მაგრამ მოქმედების ატომიზაციას და "უწესრიგობას" არ იწვევს.

არსებობის პირობების მსგავსებას მოქმედ პირებში-ინდივიდებში მსგავსი Habitus–ის ჩამოყალიბებასთან მივყავართ, რასაც ბურდიე "ჰომოლოგიურ" ჰაბიტუს უწოდებს. ამიტომ, რომ მსგავსი პირობებში დაბადებულ და აღზრდილ ინდივიდებს ქცევის მსგავსი "მანერები" აქვთ. თუმცა ეს მსგავსება გარკვეული საზღვრებითაა შეზღუდული. ჰომოლოგია არის მრავალსახეობა ოდნოდ ჰომოგენურობის იმ ჩარჩოებში, რომლებიც Habitus–ის წარმოების სოციალური პირობებისათვისაა დამახასიათებელი. სოციალურ პოზიციათა მსგავსება არასდროს იქნება სრული და საბოლოო, რამდენადაც შეუძლებელია იპოვო ორი პოზიცია, რომლებიც აბსოლუტურად ერთნაირი იქნებოდა, ე.ი. სოციალურ სივრცესა და დროში ერთმანეთს დაემთხვეოდნენ. მიუხედავად ამისა

Habitus–ის ჰომოლოგიურობა ჯგუფური და კლასობრივი ერთობების წარმოქმნის საფუძველში დევს, რომლისთვისაც იგი მასტრუქტურებელ ელემენტად გვევლინება.

5. სოციალური და პოლიტიკური ველის ურთიერთდამოკიდებულება.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ველი ობიექტურ პოზიციებს შორის არსებულ მიმართებათა ერთობლიობაა. ეს მიმართებები ინდივიდუალური ცნობიერებისა და ნებისაგან დამოუკიდებლად არსებობენ. ეს არ არის ინდივიდთა ურთიერთქმედება ან პიროვნებათშორისო კავშირები. პოზიციის დაკავება შეუძლიათ, როგორც აგენტებს, ასევე ინსტიტუტებს. ნებისმიერ შემთხვევაში მათ აკავშირებთ ველის სტრუქტურა. სოციალურ სინამდვილეში არსებობენ რიგი ნახევრადავტონომიური ველები (მაგალითად, მხატვრული, რელიგიური, უმაღლესი განათლების), რომელთაგან ყოველივეს თავისი საკუთარი ლოგიკა აქვს და აქტორებს ამ ველისათვის აუცილებელ ან მნიშვნელოვან შეხედულებებს უყალიბებს.

ბურდიეს მიაჩნია, რომ ველი, არის ბრძოლის არენა: „ველი აგრეთვე არის ბრძოლის ველი” ველის სტრუქტურა ერთდროულად „მხარს უჭერს და წარმართავს სტრატეგიას, რომელთა დახმარებით, ისინი, ვისაც ეს პოზიცია უკავია, კოლექტიურად ან ინდივიდუალურად მიისწრაფვიან შეინარჩუნონ ან გაიუმჯობესონ თავიანთი მდგომარეობა და დაიმკვიდრონ იერარქიის ის პრინციპი, რომელიც განსაკუთრებით ხელსაყრელია მათი საკუთარი წარმოებისათვის”. ველი თავისებური კონკურენტული ბაზარია, სადაც კაპიტალის სხვადასხვა სახეობები (ეკონომიკური, კულტურული, სოციალური, სიმბოლური) გამოიყენება. სხვაზე მეტი მნიშვნელობა ძალაუფლების (პოლიტიკის) ველს აქვს; პოლიტიკური ველის ფარგლებში ძალაუფლებრივი ურთიერთობების იერარქია ყველა სხვა ველს ასტრუქტურირებს.

ნებისმიერი ველის ანალიზისათვის ბურდიე სამსაფეხურიან პროცესს გვთავაზობს.

პირველ ეტაპზე, ფიქსირდება ძალაუფლების ველის პირველხარისხოვანი მნიშვნელობა და ნებისმიერი ველის პოლიტიკურ ველთან მიმართებას ვადევნებთ თვალს.

მეორე ეტაპზე, მოცემული ველის ჩარჩოებში, პოზიციებს შორის მიმართების ობიექტური სტრუქტურის გეგმას ვადგენთ.

მესამე ეტაპზე, ველში განსხვავებული პოზიციების მქონე აგენტების ხასიათში გარკვევას უნდა შევეცადოთ.

განსხვავებული აგენტების ადგილები ველზე აგენტების რაოდენობითა და მათი კაპიტალის შეფარდებითი წონით განისაზღვრება. ბურდიე ველის აღწერისათვის სამხედრო ტერმინებს და სახეებს იყენებს: ხშირად მას „სტრატეგიულ საცეცხლე

პოზიციებს, ბრძოლის ველზე ხელში ჩასაგდება და დასაცავი სიმაგრეების არენას” უწოდებს.

სხვადასხვა სიკეთე – დოვლათთა, რომელთა მოსაპოვებლად ინდივიდები იბრძვიან, რათა სოციალურ ველში გარკვეული პოზიცია დაიკავონ – კვლევამ ბურდიე მიიყვანა დასკვნასთან, რომ დასახულ მიზანთა(სტრატეგიათა) მთელი სიმდიდრის, სიმრავლისა და მრავალსახეობის უკან სამი დიდი ჯგუფი, კაპიტალის სამი კატეგორია იმალება.

კაპიტალი საკუთარი და სხვისი ბედის კონტროლის უმთავრესი საშუალება და რესურსია. ბურდიე კაპიტალის ოთხ სახეს განიხილავს. ეს ცნება, ნასესხებია ეკონომიკის სფეროდან:

ეკონომიკური კაპიტალის მნიშვნელობა გასაგებია სიმდიდრე - სიღარიბესთან ასოცირდება, **კულტურული კაპიტალი** ლეგიტიმური (საზოგადოებაში აღიარებულ) ცოდნის სხვადასხვა სახეებს გულისხმობს;

სოციალური კაპიტალი ადამიანებისათვის ღირებული ურთიერთობებისაგან შედგება;

სიმბოლური კაპიტალი ღირსებისა და პრესტიჟისაგანაა წარმოებული.

ეკონომიკური კაპიტალი – მატერიალურ სიკეთე – დოვლათთა ფლობა, რომელსაც თუ ნებისმიერი საქონლის საყოველთაო ექვივალენტის მათეულ როლს გავითვალისწინებთ, შეიძლება ფული, აგრეთვე ნებისმიერი საქონელი ამ სიტყვის ფართო გაგებით მივაკუთვნოთ, თუ იგი სოციალურ ველში უპირატესობის მქონე ადგილის დაკავებაში გვებმარება.

კულტურული კაპიტალი – განათლება (საშუალო, პროფესიული, სპეციალური) და შესაბამისი დიპლომი, აგრეთვე ინდივიდის ის კულტურული დონე, რომელიც მან ოჯახისაგან მიიღო მემკვიდრეობით და სოციალიზაციის პროცესშია ათვისებული.

სოციალური კაპიტალი – სოციალურ ჯგუფისადმი კუთვნილებასთან დაკავშირებული რესურსები: მობილიზებადი სოციალური კავშირების ქსელი, რომლის გამოყენება სხვაგვარად შეუძლებელია, თუ არა გარკვეული ძალაუფლების მქონე ჯგუფის მიერ, რომელსაც თქვენს მიერ გაწეული სამსახურისა თუ დამსახურების სანაცვლოდ(შესაბამისად) სამსახური –დახმარება გაგიწიონ (ოჯახი, მეგობრები, ეკლესია, ასოციაციები, სპორტული ან კულტურული კლუბები და ასე შემდეგ).

სიმბოლური კაპიტალი – სოციალური კაპიტალის ნაირსახეობაა, რომელიც გარკვეული ავტორიტეტის, რეპუტაციის ფლობასთანაა დაკავშირებული. ეს თანასწორთა ჯგუფების და გარე ინსტანციების(პუბლიკის) მიერ თქვენი დამსახურებების აღიარების კაპიტალია, რომელსაც მათი მხრიდან აღიარების შემთხვევაში ვიღებთ.

აგენტებს შორის კაპიტალთა განაწილება სოციალურ სივრცეში ძალაუფლებისა და გავლენის განაწილების სახით ვლინდება. სოციალურ სივრცეში აგენტების(აქტორების)

პოზიცია მათი კუთვნილი კაპიტალების მოცულობითა და სტრუქტურით განისაზღვრება.

ეკონომიკური და კულტურული კაპიტალი ძალაუფლების წყაროა მათთვის, ვინც მათ პერსონალურად ფლობს, რაც აგენტს ძალაუფლებას თუ უპირატესობას აძლევს იმათთან შედარებით, ვისაც ეს კაპიტალი ნაკლები ან სულაც არ აქვს. აღსანიშნავია, რომ კაპიტალის აღნიშნული სახეები თამაშის არა მხოლოდ სტრატეგიული მიზანია, მისი მოგებაა, არამედ თავად თამაშში ჩართვის პირობაა.

აგენტები, რომელთაც მოცემული ველის ჩარჩოებში განსაზღვრული პოზიციები უკავიათ, განსხვავებულ სტრატეგიებს იყენებენ. ეს იდეა კვლავ მოწმობს, რომ აქტორებს ბურდიესთან გარკვეული თავისუფლებები აქვთ: „ჰაბიტუსი არ გამორიცხავს აგენტების მიერ სტრატეგიული გათვლის შესაძლებლობებს“, მაგრამ სტრატეგია ნიშნავს არა „გათვლილი მიზნების მიზანდასახულ და დაგეგმილ მიღწევას. . . არამედ ობიექტურად ორიენტირებული „ქმედების ხაზების“ აქტიურ ამოქმედებას, რომლებიც წესრიგს ემორჩილებიან და შეთანხმებულ და სოციალურად გასაგებ ნიმუშებს იმის მიუხედავადაც კი აყალიბებენ, რომ ისინი არ მისდევენ გაცნობიერებულ წესებს ან წინასწარ სტრატეგიულად დადგენილი და გააზრებული მიზნებისაკენ არ მიისწრაფიან. ბურდიე სახელმწიფოს მონოპოლიური ბრძოლის ადგილად თვლის. იგი არა მხოლოდ ფიზიკურ არამედ სიმბოლურ ძალადობასაც მიმართავს. სიმბოლურ ძალადობა--ძალადობის „მსუბუქი“ ფორმაა – „ძალადობაა, რომელიც სოციალურ აგენტზე მისივე თანამონაწილეობით ხორციელდება“ სიმბოლური ძალადობა ირიბად, ძირითადად კულტურის მექანიზმებით და სოციალური კონტროლის უფრო უშუალო ფორმების მეშვეობით ხორციელდება. ადამიანებზე სიმბოლური ძალადობის განმახორციელებელი მთავარი ინსტიტუტი, განათლების სისტემაა. ძალაუფლების მფლობელნი ენას, მნიშვნელობას, სიმბოლურ სისტემას მოსახლეობის დანარჩენ ნაწილს თავს ახვევენ. ეს არის ძალაუფლების მფლობელთა პოზიციის დასაყრდენი, რამდენადაც ნიღბავს მათ ქმედებებს საზოგადოების დანარჩენი ნაწილისათვის და „გაბატონებულებს საკუთარი მდგომარეობის როგორც ლეგიტიმურის მიიღების“ საშუალებას აძლევს. უფრო ზოგადად, ბურდიე (1996) მიიჩნევს, რომ განათლების სისტემა ღრმადაა ჩართული არსებული ძალაუფლებრივი და კლასობრივი მიმართებების კვლავწარმოების პროცესში. ბურდიეს შეხედულებების პოლიტიკური ასპექტი განსაკუთრებით ნათლად სიმბოლური ძალადობის შესახებ განაზრებებში ვლინდება.

ამგვარად ბურდიეს აინტერესებს ადამიანების განთავისუფლება ამ ძალადობისაგან, უფრო გლობალურად კი კლასობრივი და პოლიტიკური ბატონობისაგან. ამავე დროს ბურდიე არ არის მიაბიტი უტოპისტი. უფრო ზუსტი იქნება თუ მის პოზიციას „გონიერ უტოპიზმს“ დავარქმევთ.

მართალია, ზემოთ ჩვენ მოკლედ გავანალიზეთ სოციალური ველის ცნება, მაგრამ არაფერი გვითქვამს სხვა ველებთან მისი დამოკიდებულების შესახებ. ახლა შეძლებისდაგვარად მათი ურთიერთობების უფრო დაწვრილებით ანალიზს შევეცდებით. ბურდიე ობიექტური რეალების როლის კვლევას ხომ სოციალური ველის კონცეფციის თანახმად ახორციელებს.

ბურდიეს აზრით, სოციალური ველი – ესაა ლოგიკურად გააზრებული სტრუქტურა, თავისებური გვარის გარემო, რომელშიც სოციალური ურთიერთობები და მიმართებები ხორციელდება. ამასთანავე, სოციალური ველი – ესაა რეალური სოციალური, ეკონომიკური და სხვა ინსტიტუტები, მაგ. სახელმწიფო ან პოლიტიკური პარტიაც კი. მაგრამ ამ შემთხვევაში ბურდიეს აინტერესებს არა ინსტიტუციონალური სტრუქტურები თავისთავად, არამედ სხვადასხვა პოზიციების და ინტერესების მქონე მოქმედ ადამიანთა შორის არსებული ობიექტური კავშირები – მათი დაპირისპირება ან თანამშრომლობა ველის სპეციფიკური სარგებლის და უწინარეს ყოვლისა – **ძალაუფლების, ეკონომიკური ან ინტელექტუალური რესურსების დაუფლება დომინირებადი პოზიციების დაკავების მიზნით.**

პირობითად მთელი სოციალური ველი შეიძლება რამდენიმე ველის – პოლიტიკის, ეკონომიკის, რელიგიის, მეცნიერების, რელიგიის და ა.შ. ველთა სახით წარმოვიდგინოთ. ბუნებრივია, რომ კონკრეტული ველი აგენტთა პრაქტიკის გარეშე არსებობას ვერ შეძლებს. ველის ფუნქციონირებისათვის აუცილებელია არა უბრალოდ აგენტთა აქტივობა, არამედ ამ ველის წესების შესაბამისად მოქმედების განწყობაც, მათში გარკვეული ჰაბიტუსის არსებობა, რომელიც როგორც ვიცით, თავის თავში სოციალიზაციის გამოცდილებებისა და ველის წესების ცოდნასთან ერთად მათი აღიარების მზაობას მოიცავს. ეს კი აგრეთვე ნიშნავს იმას, რომ ველი აგენტის წინაშე მუდამ უკვე არსებულ, მოცემულ რაიმედ წარმოდგება, კონკრეტულ ინდივიდუალურ პრაქტიკას კი ველის მხოლოდ კვლავწარმოება და გარდაქმნა შეუძლია. მაგალითად, პოლიტიკურ ველში აგენტთა კონკრეტული მოქმედებები ერთდროულად კიდევაც კვლავწარმოებენ და გარკვეული ხარისხით სახესაც კი უცვლიან ველს. კვლავწარმოებული ველი, შემდეგ, თავის მხრივ პრაქტიკის ახლებურად მართვისათვის გვადლევს შესაძლებლობებს და საშუალებებს ისე, რომ აგენტთა მოქმედებებს ნორმატიულ დავალებებს კარნახობს და შემდეგ პროცესი კვლავ და კვლავ მეორდება.

ველის კონცეფცია ბურდიეს საშუალებას აძლევს აგენტის სოციალურ პრაქტიკაში ცნობიერი და სპონტანური გაითვალისწინოს, მოქმედებათა წარმოქმნა – დაბადების ორი პრინციპულად განსხვავებული მექანიზმი გამოაცალკევოს. ერთის მხრივ, ველის წესები თუნდაც მინიმალურ რაციონალურობას (მიზნების დასახვა, საშუალებების არჩევა, მიღწევების და ა.შ.), ხოლო მეორეს მხრივ – სპონტანურ ორიენტაციას გულისხმობენ. ეს იმას ნიშნავს, რომ როდესაც რაციონალურად დასაბუთებულ პროექტებს ვაყენებთ და აგრეთვე რაციონალურად აქტიურობას ვცდილობთ, როგორც ველის რეალური

შესაძლებლობების, ისე ქვეყნის მოსახლეობის Habitus-ის გათვალისწინებაც აუცილებელია.

სოციალური ცხოვრების ამა თუ იმ ველის თავისებურებათა პრიზმაში წარმოდგენა რეალური დაპირისპირებებისა თუ ბრძოლების გაანალიზების საკმაოდ ეფექტური ინსტრუმენტია. ველი კონკრეტულ სოციალურ პრაქტიკებში გამოხატულ ყველაზე განსხვავებულ ძალთა ბრძოლების, კომპრომისების, კავშირების სივრცედ წარმოგვიდგება. ამასთანავე, ბრძოლის და კავშირების ურთიერთდამოკიდებულებები, მათი ხასიათი თვით მათში მონაწილე აგენტების ხასიათებს შორის არსებულ განსხვავებებზე დიდად არის დამოკიდებული. ველში ყოველგვარი კომპეტენტურობა (ეკონომიკური, პოლიტიკური, ინტელექტუალური და ა.შ.) არა უბრალოდ ტექნიკურ უნარს, არამედ კაპიტალს წარმოადგენს, აუცილებელ რაიმეს, რათა ფორმალურად არსებული პოტენციური უფლებებით და შესაძლებლობებით ყოველთვის ისარგებლო.

ბურდიეს თეორია პოლიტიკის ველში ძალაუფლების მოპოვებისათვის აუცილებელი პოლიტიკური რესურსებისა და საშუალებების განაწილების უფრო მრავალმხრივ გაანალიზების საშუალებას იძლევა. სოციოლოგის აზრით, პოლიტიკურ ველში კონკრეტული აგენტის შესაძლებლობები არა მხოლოდ მისი საკუთარი პოლიტიკური პოზიციით, არამედ სხვა ველებში დაკავებული პოზიციებითაც განისაზღვრება, რომლებიც კაპიტალის არსებობაზე არიან დამოკიდებული. ძირითადად ეს: ეკონომიკური, კულტურული, სოციალური და სიმბოლური (პრესტიჟი, რეპუტაცია, სახელი და მისთანები) კაპიტალია. პოლიტიკურ ველში აგენტების მდგომარეობაზე გავლენას სხვადასხვა ცვლადები, უპირველეს ყოვლისა, კი იმ კაპიტალის საერთო მოცულობა, რომელსაც ისინი ფლობენ და აგრეთვე – ამ კაპიტალთა შერწყმა ახდენს. კაპიტალი პოლიტიკოსებს შესაძლებლობას აძლევს თავიდან მოიშორონ არასასურველი ადამიანები და ამავე დროს მათთვის სასურველ ადამიანებს დაუახლოვდნენ. პირიქით, ისინი კი ვინც მოკლებულია კაპიტალს, დოვლათისა და ძალაუფლებისაგან შორს დგანან.

ამგვარად, პოლიტიკურ პროგრამებს და პოლიტიკურ ხდომილებებს პრაქტიკულად მხოლოდ ის აგენტები ახორციელებენ, რომლებიც საკმარის კაპიტალს ფლობენ. არსებითად ისინი უმრავლეს მოქალაქეთა უფლებებს ექპროპრიაციას უწყვენ, ვინაიდან აგენტები, რომლებიც მოკლებულნი არიან კაპიტალს, იძულებულნი არიან აირჩიონ მხოლოდ ის, რაც მათ მიეწოდებათ – ხშირად კი ეს შეიძლება მანიფესტაციებში სტატისტის ან პროფესიონალი პოლიტიკოსის განცხადებების მსმენელის როლი აღმოჩნდეს.

კრიზისული პერიოდის გარდა პოლიტიკური აქციების წარმოება პროფესიონალების მონოპოლიაა. "რამდენიმე ადამიანის ხელში პოლიტიკური კაპიტალის კონცენტრაციას მით უფრო ნაკლები წინააღმდეგობა ხვდება და, მამასადამე მით უფრო მეტად შესაძლებელია, რაც უფრო მოკლებულნი არიან პარტიის ჩვეულებრივი წევრები იმ

მატერიალურ და კულტურულ ინსტრუმენტებს, რომლებიც აუცილებელია პოლიტიკაში აქტიური მოქმედებებისათვის, სახელდობრ თავისუფლ დროს და კულტურულ კაპიტალს". აქედან, ბურდიე დაასკვნის, რომ პოლიტიკის ბაზარი "ერთერთი ყველაზე ნაკლებ თავისუფალი ბაზართაგანია."

ამგვარად, თუ აგენტს არ აქვს ასეთი ინსტრუმენტები, კაპიტალები რათა ამ ბაზრით ისარგებლონ, მაშინ მათ სხვა არჩევანი არ რჩებათ ამა თუ იმ პოლიტიკური მოძრაობის ან პარტიის სასარგებლოდ თავიანთ უფლებებზე უარი თქვან. რაც შეეხება პოლიტიკური მოძრაობის თუ სახელისუფლო სტრუქტურების ხელმძღვანელ აგენტებს, მაშინ ისინი მათ და მათდამი დელეგირებულ უფლებებს, როგორც პოლიტიკური სივრცის დაუფლების ძლიერ საშუალებას არსებითად იყენებენ, რითაც რიგით მოქალაქეებს სულ უფრო შორდებიან.

ჰაბიტუსისა და ველის კონცეფციის გამოყენება პრაქტიკაში:

6. "Homo Academicus" – მეცნიერების სოციოლოგია

შრომში "Homo Academicus" ბურდიე (1984 წ) სხვადასხვა მიზნებს ისახავს, მაგრამ ერთ-ერთის განხორციელებას იგი იმით ცდილობს, რომ თავის თეორიულ არსენალს ფრანგული აკადემიური სამყაროს გასაანალიზებლად იყენებს. ბურდიე აქ ჩვენთვის ნაცნობ იდეებს გამოთქვამს:

"უნივერსიტეტის ველი, როგორც ნებისმიერი სხვა, არის ლეგიტიმური წევრობის და ლეგიტიმური იერარქიის პირობებისა და კრიტერიუმების განსაზღვრისათვის ბრძოლის ადგილი, ე. ი. იმის დადგენისათვის, თუ როგორ თვისებებს შეუძლიათ ეფექტურად, მოხერხებულად და კანონიერად იმ კაპიტალის ფუნქციების შესრულება, რომელსც ველის მიერ გარანტირებული განსაკუთრებული სარგებელი მოაქვს".

კერძოდ, ბურდიეს სხვადასხვა აკადემიური სფეროების ობიექტურ მდგომარეობასა (ადგილს), მათ შესატყვის ჰაბიტუსებს შორის ურთიერთკავშირი და ბრძოლა აინტერესებს. გარდა ამისა, ბურდიე აკადემიური ველის და მასში მიმდინარე პროცესების, ძალაუფლების უფრო ფართო ველთან დააკავშირებას ესწრაფვის.

ბურდიე ასკვნის, რომ ფრანგული აკადემიური სამყარო კანონისა და მედიცინის ყველაზე გავლენიან ველებსა და მეცნიერებისა და ნაკლები ხარისხით, ხელოვნების ქვემდებარე ველებს შორისაა განაწილებული. ასეთი დანაწევრება შეესატყვისება ძალაუფლების ველის დაყოფას, რომელშიც ის, ვინც ფლობს სოციალურ კომპეტენტურობას, გარკვეული დროის მონაკვეთში იკავებს გაბატონებულ და მადომინირებელ მდგომარეობას, ხოლო მეცნიერული კომპეტენტურობის მფლობელნი კი სოციალური პლანით დაქვემდებარებულ პირებად გვევლინებიან. მაგრამ საკითხი არსებითად რთულდება იმით, რომ აკადემიური სამყარო ერთდროულად როგორც სოციალურ (რომელიც ძალაუფლების ველს, აგრეთვე სოციალური სტრატეგიკაციის

სისტემას ასახავს, სადაც პოლიტიკური და ეკონომიკური ძალაუფლება ბატონობს), ისე **კულტურულ** (რომელიც მეცნიერული ავტორიტეტისა და ინტელექტუალური გამორჩეულობისაგან წარმოებული თუ წარმოშობილი კულტურული კაპიტალით იმართება) იერარქიას წარმოადგენს. კულტურულ სფეროში აკადემიური დისციპლინების იერარქიას საპირისპირო ხასიათი აქვს: მეცნიერება იმყოფება მწვერვალზე მაღლა, კანონი და მედიცინა კი უფრო დაბალ ადგილებს იკავებენ. ამგვარად, ფრანგულ საუნივერსიტეტო სისტემაში ეკონომიკურ-პოლიტიკურ და კულტურულ ველებს შორის დაპირისპირება და ოპოზიცია შეიმჩნევა.

ეს ბრძოლა არა მხოლოდ ცალკეულ სფეროებს, არამედ ჰუმანიტარული და ბუნებისმეცნიერების ფაკულტეტის ჩარჩოებს შორისაც კი მიმდინარეობს, რომლებიც სოციალურსა და მეცნიერულს შორის მუდმივი განხეთქილება-დაძაბულობის ზეწოლას განიცდიან. "საუნივერსიტეტო ძალაუფლების ორი ფორმის ბრძოლაზე დასაკვირვებლად პრივილეგირებულ პოზიციას " სწორედ ეს ფაკულტეტი იკავებს. ამ ფაკულტეტის წევრის სოციალური (ან აკადემიური) ძალაუფლება უნივერსიტეტში, როგორც ლეგიტიმური ცოდნის გადაცემის ინსტიტუციაში, მათ მიერ შესრულებული როლებისაგან მომდინარეობს. თავიანთ კაპიტალს ისინი უნივერსიტეტის ჩარჩოებში საგანმანათლებლო პროცესზე კონტროლისა და აკადემიური მეცნიერების შემდეგი თაობების ფორმირება-აღზრდის წყალობით იძენენ. ფაკულტეტის სხვა წევრები კი ფლობენ მეცნიერულ ძალაუფლებას, რომლის წყაროც – მათ განსაკუთრებულ სფეროებში მათივე ინტელექტუალური რეიტინგისა თუ ცნობადობისაგან მომდინარეობს. აკადემიურ მეცნიერთა ეს ორი სახე ფრანგული საუნივერსიტეტო სისტემის ველის ჰუმანიტარული და ბუნებისმეცნიერების ფაკულტეტის ჩარჩოებში იბრძვიან ძალაუფლებისათვის.

როგორი სახის კაპიტალსაც არ უნდა ფლობდეს მეცნიერი, მის შესაძენად დროა საჭირო. კაპიტალის მოპოვებისა თუ შექმნის პროცესს ფაკულტეტის ავტორიტეტულ პროფესურას, დოქტორანტებს და უმცროს თანამშრომლებს შორის, რომლებიც მათი ადგილების დაკავებას ისწრაფვიან, ურთიერთობების ძალაუფლებრივ დინამიკასთან მივყავართ. ძალაუფლების მქონენი დოქტორანტებზე, რომლებიც მორჩილნი და დამჯერნი უნდა იყვნენ, კონტროლს ახორციელებენ. მაგრამ ამ პროცესში დოქტორანტებიც ასევე მონაწილეობენ. როგორც ბურდიე წერს, "ანკესზე ის წამოეგება, ვინც წყალშია". წამყვანმა მასწავლებლებმა ახალგამომცხვარი აკადემიური პერსონალის მიერ დამოუკიდებელი სტატუსის ძალიან სწრაფი მოპოვება არ უნდა დაუშვან, მაგრამ ამავე დროს არც ისე უნდა დათრგუნონ ისინი, რომ იმედგაცრუება გამოიწვიონ მათში და მათდამი კონკურენციაში მყოფ პროფესორებთან წავიდნენ სამუშაოდ. პროფესორზე დაქვემდებარებულ პირთა (დოქტორანტთა, უმცროს მეცნიერთა) რაოდენობა და ავტორიტეტი ხელს უწყობს პროფესორის პრესტიჟის ამაღლებას. გარდა ამისა, სტუდენტების დიდი რაოდენობა ხელს უწყობს სხვა სტუდენტების მოზიდვას და

სასწავლო თუ კვლევით პროცესებში ჩაბმას. ასეთი და სხვა საშუალებებით "კაპიტალი ქმნის, ბადებს კაპიტალს". პატივმოყვარე სტუდენტებს პატივმოყვარე მასწავლებლები იზიდავენ, რის შედეგადაც მათი დაახლოება გაცილებით დიდი ხარისხით უფრო სოციალურ, ვიდრე ინტელექტუალურ ხასიათს ატარებს.

ამ მაგალითს ბურდიე საუნივერსიტეტო სისტემის ინტელექტუალური უსახურობის (საშუალოობის) კრიტიკისათვის იყენებს. წარმატებას, რომ მიაღწიოს, ადამიანი უფრო კონფორმისტი უნდა იყოს, ვიდრე ნოვატორი. პრაქტიკა გვაჩვენებს, რომ აკადემიური ძალაუფლების გაძლიერებაზე (მაგალითად, კომისიებში მონაწილეობის საშუალებით) დახარჯული დრო, ინტელექტუალური საქმიანობებისადმი წართმეული დროა. აკადემიური ძალაუფლების დაგროვება და შენარჩუნება დიდ დროს მოითხოვს – დროს, რომელიც შეუძლებელია უფრო ინტელექტუალურ საქმიანობასა თუ კვლევა-ძიებებს მივუძღვნათ. ბურდიეს, აზრით, საქმის ასეთი ვითარება არ შეიძლება განვიხილოთ როგორც აკადემიურ მეცნიერთა შეგნებული არჩევანის შედეგი, ყველაზე მეტად ეს აკადემიურ გარემოში არსებული თანამდებობების ურთიერთქმედების დინამიკისაგან წარმოიქმნება.

უფროს და უმცროს აკადემიურ მეცნიერთა შორის არსებულ ურთიერთდამოკიდებულებას ბურდიე ასევე 1968 წელს საფრანგეთში მომხდარი აკადემიური რევოლუციის გასაანალიზებლად იყენებს. აკადემიური სისტემის ზემოთაღწერილ კომფორტულ პირობებში აღზრდილი უფროსი მასწავლებლები არ იყვნენ მზად გამკლავებოდნენ კარს მომდგარ მღელვარებებს. ზოგიერთმა ახალმა კი, თავის მხრივ, უარი თქვა ეცადა დიდხანს და მოთმინებით, როგორც მისი წინამორბედი, ელოდნენ. ამგვარად, როგორც ახალგაზრდა, ისე უფროსი მასწავლებლები შენარჩუნებულ, დაცულ ჰაბიტუსსა და ველის ცვალებად ხასიათს შორის არსებულ კონფლიქტს შეეჯახნენ. უფროსი თაობის პროფესორები და მასწავლებლები "სოციალურად მუდმივ მასწავლებელთა შემადგენლობის დაცვის ყოველგვარი შეგნებული განწყობის გარეშე," აგრძელებდნენ მუშაობას. მათ აღაშფოთებდათ ახალთა რაოდენობა, რომლებიც, მოსალოდნელი შენატანებისა თუ დანახარჯების გადახდის გარეშე იკავებდნენ აკადემიურ სფეროში ადგილს. ისინი ისეთ მოსულებად განიხილებოდნენ, რომლებმაც "დაბალი ფასების" მეშვეობით მოიპოვეს პოზიციები. სწორედ პროფესორ-მასწავლებელთა შემადგენლობის ეს ახალი წევრები, მიუხედავად იმისა, რომ აკადემიური თანამდებობები ეკავათ, სტუდენტებთან გაერთიანდნენ, რათა რევოლუცია მოეხდინათ.

მაგრამ ბურდიე თვლის, რომ კონფლიქტი არა პროფესორ – მასწავლებელთა ძველ და ახალ წევრებს შორის, არამედ ახალგაზრდა მასწავლებელთა ორ დაჯგუფებას შორის მოხდა. ერთის მხრივ, არსებობდნენ პროფესორ-მასწავლებელთა შემადგენლობის ახალგაზრდა წევრები, რომლებმაც კარგად აითვისეს უფროსი თაობის ჰაბიტუსი და შესაბამისად აკადემიურ იერარქიაში წინ წაწევის შესაძლებლობაც ჰქონდათ. მათ

წინააღმდეგ საბრძოლველად განეწყვენ ახალგაზრდა მასწავლებელთა მეორე ჯგუფი, რომლებსაც სხვა ჰაბიტუსი ჰქონდათ, რაც იმის შედეგს წარმოადგენდა, რომ მათ სამომავლო კარიერის გაეკეთების რაიმე ხელშესახები საფუძველი თითქმის არ ჰქონდათ. (გასაგებია, რომ ისინი, ვინც თავიანთ შანსებს წარმატებაზე ბლოკირებულად თვლიან, გამოვლენ და პროტესტს განაცხადებენ).

გარდა ამისა, ბურდიე ამტკიცებს, რომ პროფესორ- მასწავლებელთა სხვადასხვა ჯგუფებმა კრიზისზე განსხვავებული რეაგირება მოახდინეს. ჯგუფები, რომელთა მონაწილეობა ყველაზე რეალური იყო – "იმ სტუდენტთა თავშესაფრად იქცნენ, რომლებიც სისტემის ადრინდელ მდგომარეობაში მასში დაშვებული არ, ან გარიცხულნი იქნებოდნენ. ის ადამიანები, რომლებმაც ვერ შესძლეს შეგუება ან ბუნდოვანი და არანათელი მოლოდინები ჰქონდათ, დიდი ალბათობით შეიძლება ითქვას, რომ კრიზისში მონაწილეობას მიიღებდნენ. კრიზისის დაწყებაში ძირითადი როლი სოციოლოგიამ ითამაშა, არა მხოლოდ ზემოქანმოთვლილი მიზეზების გამო, არამედ იმის გამოც, რომ მან გაბატონებული კლასებიდან ის სტუდენტები მიიზიდა, რომლებიც დაბალ აკადემიურ მოსწრებას ფლობდნენ". სწორედ სოციოლოგიის ასეთი სტუდენტები შევიდნენ კონტაქტში იმ მასწავლებლებთან, რომელთა კარიერული გეგმები უმნიშვნელო იყო და სწორედ ამის შედეგად მიღებულმა ურთიერთქმედებამ ბუნტის გათამაშებაში ძირითადი როლი შეასრულა, როგორც ბურდიე წერს, "სტუდენტებსა და დაბალი აკადემიური დონის მასწავლებლებს შორის სტრუქტურული სიახლოვე არსებობდა ". ისინი ერთად არა შეგნებულად, არამედ შესაბამის სფეროებში (სტუდენტურსა და პროფესორ-მასწავლებელთა) მათი ჰაბიტუსების და პოზიციების მსგავსებისა გამო წავიდნენ.

7. „განსხვავება“ – კულტურის სოციოლოგია – გემოვნების სახეები.

„განსხვავება“ ამ ნაშრომში ბურდიე, სხვა საკითხების გვერდით, ცდილობს აჩვენოს, რომ კულტურა მეცნიერული კვლევის სავსებით კანონიერი ობიექტი შეიძლება იყოს. ის კულტურის, „მაღალი კულტურის“ აზრით (მაგალითად, უპირატესობა მიანიჭოს კლასიკურ მუსიკას), კულტურის ანთროპოლოგიურ (მისი ყველა, როგორც მაღალი, ასევე დაბალი ფორმების გათვალისწინებით) გაგებასთან გააერთიანებას ცდილობს. კერძოდ, თავის ნაშრომში ჭამა-სმასთან შედარებით უპირატესობას დახვეწილ საგნებს ანიჭებს.

ველისა და ჰაბიტუსის სტრუქტურული ინვარიანტულობის გამო, საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფების მიერ კულტურული უპირატესობების მინიჭება (განსაკუთრებით კლასებისა და მისი ცალკეული სექტორების მიერ) შეთანხმებულ სისტემებს ქმნის. ბურდიეს ესთეტიკური „გემოვნების“ განსხვავებების ფორმირების პროცესი

ინტერესებს და განსხვავებებს შეძენილ მიდრეკილებებზე დაყრდნობით იკვლევს. გემოვნება პრაქტიკით ყალიბდება, რაც კერძოდ ხელს უწყობს ინდივიდს სოციალურ წესრიგში თავისი ადგილის შეგრძნება შეიძინოს და ეს ადგილი სხვა ადამიანების ადგილებთან მიმართებაში განსაზღვროს. გემოვნება ადამიანთა გაერთიანებას ემსახურება, ერთნაირი გემოვნება აერთიანებს და სხვა გემოვნების მქონე ადამიანებისაგან განსხვავებს. ამგვარად, „გემოვნების“ პრაქტიკული გამოყენებით საგნების კლასიფიკაცია და ამ პროცესში ადამიანთა კლასიფიკაციაც ხორციელდება. ჩვენ შეგვიძლია ადამიანები, თავიანთი გემოვნების მიხედვით, გარკვეულ კატეგორიებს, მაგალითად, იმის მიხედვით მივაკუთვნოთ: თუ რომელ მუსიკასა ან ფილმებს ანიჭებენ ისინი უპირატესობას. ეს პრაქტიკა, ასევე სხვებიც, ურთიერთმიმართებებში, ე.ი. მთლიანობაში უნდა განვიხილოთ.

გემოვნებითი უპირატესობების გამოკვლევებში ბურდიეს ორი ურთიერთდაკავშირებული ველის განხილვა აქვს ჩართული: კლასობრივი ურთიერთობები (განსაკუთრებით გაბატონებული კლასის სხვადასხვა ჯგუფებს შორის) და კულტურული ურთიერთობები. ორივეს ბურდიე, როგორც პოზიციებს განიხილავს, სადაც გარკვეული „თამაშები“ მიმდინარეობს. გარკვეული პოზიციების მქონე აგენტების ქმედებები (ინდივიდუალური ან კოლექტიური), ველის სტრუქტურით, პოზიციების ხასიათითა და მასთან დაკავშირებული ინტერესებითაა განსაზღვრული. თამაში ასევე თვითოპოზიციონირებისა და სტრატეგიის ფართო დიაპაზონის გამოყენებას გულისხმობს, რაც ვიღაც-ვიღაცებს თამაშებში თავის გამოჩენის უფლებას აძლევს. **მიდრეკილება ესაა შესაძლებლობა ერთდროულად კიდევ შეიგრძნო და დაიცვა კიდევ საკუთარი ადგილი ველზე.** მაგრამ სოციალური კლასის ველს ამ თამაშში მონაწილეობის უნარზე ღრმა ზემოქმედება შეუძლია მოახდინოს, მაღალ კლასებს წარმატების ბევრად მეტი უნარი აქვთ, ვიდრე დაბალ კლასებს. ამგვარად, კულტურის ნაწარმოებების სამყარო სოციალური კლასების იერარქიებთანაა დაკავშირებული და იმავდროულად თავადაც იერარქიულნიც და იერარქიის შემოქმედიც არიან.

ნათელია, რომ ბურდიე გემოვნებას საკუთარი თეორიის მეორე მნიშვნელოვან ჰაბიტუსის ცნებასთან - აკავშირებს. გემოვნების ფორმირებას ეს ღრმად ფესვგადგმული და გრძელვადიანი დისპოზიციები უფრო მეტად უწყობს ხელს, ვიდრე ზედაპირული შეხედულებები და დებულებები. ადამიანების მიერ, ისეთ სფეროებში, როგორიცაა კულტურის ყოფითი ასპექტები, ტანსაცმელი, ავეჯი ან კერძის მომზადება მინიჭებული უპირატესობებიც კი ჰაბიტუსით ყალიბდება. **სწორედ ეს დისპოზიცია „ქმნის კლასების ქვეცნობიერ ერთიანობას“.** შემდეგ ბურდიე ამას უფრო ნათლად აყალიბებს: „**გემოვნება – ეს არის სინათლე... რომლის დახმარებით ერთი ჰაბიტუსი მეორე ჰაბიტუსთან თავის გვაროვნულ მსგავსებას ამტკიცებს**“. კლასის სტრუქტურას ჰაბიტუსი აყალიბებს, რა თქმა უნდა, დიალექტიკურად.

თუმცა ბურდეისათვის ველსაც დიდი მნიშვნელობა აქვს და ჰაბიტუსსაც, მაგრამ სწორედ მათი დიალექტიკურ ურთიერთკავშირს აქვს უდიდესი მნიშვნელობა და აზრი: ველი და ჰაბიტუსი ერთმანეთს განსაზღვრავს. დისპოზიცია, რომელიც ქმნის ჰაბიტუსს, მხოლოდ ველში, ველთან ურთიერთკავშირში ყალიბდება, ფუნქციონირებს და მოქმედებს, რომელიც თავად არის „შესაძლებელ ძალთა ველი“, „დინამიური“ სიტუაცია, სადაც ძალები მხოლოდ გარკვეულ დისპოზიციებთან კავშირში ვლინდებიან. ამიტომ, ერთი და იგივე პრაქტიკებმა განსხვავებულ ველსა და ველთა კონფიგურაციებში ურთიერთგამომრიცხავი მნიშვნელობები და ღირებულებები შეიძლება მიიღონ.

ანუ, როგორც ბურდიე განაზოგადებს, „სოციალურ პოზიციებსა და მათი ავტორების დისპოზიციებს შორის მნიშვნელოვანი კორელაცია არსებობს“. სწორედ ჰაბიტუსისა და ველის ურთიერთკავშირებს ეფუძნება პრაქტიკები, კერძოდ კულტურული პრაქტიკები. ბურდიე კულტურას თავისებურ ეკონომიკად ან ბაზრად მიიჩნევს. ამ ბაზარზე ადამიანები არა ეკონომიკურ, არამედ კულტურულ კაპიტალს იყენებენ. ეს კაპიტალი მნიშვნელოვანწილად სოციალურ-კლასობრივი წარმომავლობისაა და ადამიანთა აღზრდა - განათლების შედეგია. ბაზარზე ადამიანები კაპიტალის მეტნაკლებ სიდიდეს იძენენ, და მას საკუთარი მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად ხარჯავენ, ან კარგავენ და ამ გზით საკუთარ ეკონომიკურ მდგომარეობას იუარესებენ.

ადამიანები მისდევენ კულტურის ველების ფართო დიაპაზონს – და ირჩევენ სასმელებს, რომელსაც სვამენ (პეპსი თუ კოლა), ავტომობილებს, რომლებსაც ატარებენ („მერსედეს-ბენცი“ ან „ფორდ-ესკორტი“), გაზეთებს, რომლებსაც კითხულობენ („ნიუ-იორკ ტაიმსი“ ან „იუესეი თუდეი“) ან ადგილებს, სადაც ისვენებენ (ფრანგული რივიერა ან დისლეილენდი). განსხვავებები ობიექტურად ჩადებულია ამ პროდუქტებში და ისინი ხელახლა აქტიურდებიან, როდესაც მათ იყენებენ. ბურდიე ვარაუდობს, რომ „ამ ველთა ერთობლიობა განსხვავებების უსასრულო რაოდენობას იძლევა“. გარკვეული კულტურული საქონლის შემენა (მაგალითად „მერსედეს-ბენცის“) მოგებას იძლევა, მაშინ, როდესაც სხვა საქონელი (მაგალითად „ფორდ-ესკორტი“) არ იძლევა მოგებას, შეიძლება წამგებიანიც კი იყოს.

ბურდიე ცდილობს აგვიხსნას, რომ ის არ ბამავს ტორსტეინ ვებლენის დემონსტრაციული მოხმარების თეორიას და არ ამტკიცებს, რომ „ნებისმიერი ადამიანური ქცევის მამოძრავებელი განსხვავებულისაკენ სწრაფვაა“. მისი ძირითადი თეზისი შემდეგში მდგომარეობს: „სოციალურ სივრცეში არსებობა, გარკვეული ადგილის დაკავება ან სოციალურ სივრცეში ინდივიდუალობის შენარჩუნება ნიშნავს იყო განსხვავებული, იყო სხვა. . . . განსახილველ სივრცეში ჩართული ადამიანი... აღქმით, კლასიფიკაციის სქემებით, გარკვეული გემოვნებით ხასიათდება, რაც მას საშუალებას აძლევს განსხვავდებოდეს, გამოცალკავდებოდეს, იცნობოდეს“. მაგალითად, ადამიანი, რომელიც როიალს ანიჭებს უპირატესობას, განსხვავდება

იმისაგან, ვისაც აკორდეონი აქვს. ის ფაქტი, რომ ერთი არჩევანი (როიალი) განსაკუთრებულად, ხოლო მეორე (აკორდეონი) ჩვეულებრივ რამედ ითვლება, იმათ მიმართ, ვისაც სხვა აზრი აქვს, გარკვეული გაბატონებული თვალსაზრისისა და სიმბოლური ძალადობის შედეგია.

კულტურის პროდუქტების ხასიათსა და გემოვნებას შორის დიალექტიკური ურთიერთკავშირი არსებობს. ცვლილებები კულტურის პროდუქტებში იწვევს ცვლილებებს გემოვნებაში, მაგრამ ცვლილებები გემოვნებაში, სავარაუდოა, კულტურის პროდუქტებში ცვლილებებს გამოიწვევენ. ველის სტრუქტურა კულტურის პროდუქტების მომხმარებელთა არა მხოლოდ სურვილებს განაპირობებს, არამედ მრეწველების საქმიანობაზეც ზემოქმედებს.

ცვლილებები გემოვნებაში (ბურდიე ყველა ველს დროში განიხილავს), როგორც კულტურულ (მაგალითად, ძველი და ახალი მოდის მიმდევრები), ასევე კლასობრივ (გაბატონებული კლასის ჩარჩოებში მმართველ და მართულ ჯგუფებს შორის) არენაზე ოპოზიციური ძალების ბრძოლითაა გამოწვეული. მაგრამ ამ ბრძოლის ცენტრი კლასობრივ სისტემაშია, ხოლო კულტურული ბრძოლა, მაგალითად, მხატვრებსა და ინტელექტუალებს შორის, გაბატონებული კლასის ჯგუფებს შორის კულტურის განსაზღვრისათვის დაუსრულებელ ბრძოლას ასახავს, სინამდვილეში კი მთელი სოციალური სინამდვილისათვის ბრძოლაა. დაპირისპირებას გემოვნებასა და ჰაბიტუსებში სწორედ კლასობრივ სტრუქტურებში არსებული ოპოზიციები განაპირობებენ.

კულტურული კაპიტალის ინკორპორაცია ინდივიდის მიერ კულტურული ღირებულებების ათვისებას ნიშნავს, რადგან მისი დელეგირება შეუძლებელია, თუმცა ეს ათვისება ცნობიერად არ ხდება. ცხადია, ის ბავშვები, რომლებსაც მშობლები მუზეუმიდან მუზეუმში „დაათრევენ“, კულტურული კაპიტალის დიდ რაოდენობას იღებენ.

კულტურული კაპიტალის ობიექტივაცია რაიმე კულტურული ღირებულებების შეძენას (მაგალითად: მხატვრული ტილოს შეძენა) ნიშნავს. ამიტომ თავის გაობიექტივირებულ ფორმაში კულტურული კაპიტალი განსაკუთრებულად მჭიდროდაა ეკონომიკურ კაპიტალთანაა დაკავშირებული, რადგან განსაზღვრული სიმდიდრის გარეშე კულტურული სიმდიდრის გაობიექტივება შეუძლებელია.

კულტურული კაპიტალის ინსტიტუციონალიზაცია – ესაა პრესტიჟი, სახელი, წოდება (მაგალითად: უნივერსიტეტის პრესტიჟი), ტიტული არის კიდევ კულტურული კომპეტენციის ნიშანი.

განსხვავებები – გემოვნება არ არის არც ინდივიდუალური, და არც პიროვნული დამსახურება -- ქმნილება, იგი თავისი ბუნებით სოციალური და საზოგადოებრივია. ეს განსხვავებები თუნდაც ყველაზე მცირე, ბუნებრივი კი არ არიან, არამედ კონსტრუირებული ანუ აგებულია. სრულებითაც არ არის შემთხვევითი, რას და როგორ

მიერთმევე, ვისთან მეგობრობ და ა.შ. ვნახოთ ზოგიერთი მაგალითი პრაქტიკული ცხოვრებიდან: „შამპანურის მსმელი ადამიანები, ვისკისა და წითელი ღვინის მსმელი ადამიანების საწინააღმდეგო მხარეს დგანან. შამპანურის მსმელ საზოგადოებას, ვისკის მსმელებთან შედარებით – ღვინის მსმელებზე რომ არაფერი ვთქვათ – უფრო დიდი შანსი აქვს ფლობდეს უძველეს ავეჯს, თამაშობდეს გოლფს, ჯირითობდეს და თეატრების ხშირი მაცურებელი იყოს.” ამგვარი რამ ხაზს უსვამს იმას, თუ რომელი სოციალური სფეროს, ფენის წარმომადგენელი ხართ, რა წარმომავლობა გაქვთ და როგორ ჰაბიტუსს ფლობთ.

ბურდიე გემოვნების სამ ტიპს გამოყოფს:

- a. ლეგიტიმური გემოვნება.
- b. საშუალო დონის გემოვნება.
- c. პოპულარული გემოვნება.

სამივენი „მუსიკისადმი” სიყვარულთან არიან დაკავშირებულნი.

მაგალითად: ლეგიტიმური გემოვნებისათვის ბახის მუსიკა, საშუალოსათვის გერშვინის, ხოლო პოპულარულისათვის შტრაუსის მუსიკაა. დამახასიათებელი.

მუსიკის სმენის კულტურა ბურდიესათვის საზოგადოებაში კლასთა დიფერენცირების კარგი მაჩვენებელი და ინდიკატორია. „ის, ვინც ისეთ ოჯახში იზრდება, სადაც მუსიკას არა მხოლოდ რადიოსა და სტერეო აპარატურის მეშვეობით ისმენს, არამედ მისი პრაქტიკულად შესრულება „მუსიკალურ დედას” შეუძლია და პატარაობიდანვე მუსიკალურ ინსტრუმენტზე დაკვრას სწავლობს, ის ნამდვილი მუსიკის განკარგულებაშია”.

მუსიკის გარდა ბურდიე გემოვნებას კულტურის ისეთ სფეროებსაც უკავშირებს, როგორებიცაა: თეატრი, კონცერტები, კინოფილმები, ჭამა-სმა, ტანსაცმელი და სხვა. ამ სამი ტიპის „გემოვნებით” ბურდიე ახალი კლასობრივი დიფერენციაციის არსებობას ასაბუთებს. აქ „კლასი” არა მხოლოდ ეკონომიკური ნიშნით, არამედ კულტურული ნიშნითაც გაიგება.

ლეგიტიმური გემოვნება, როგორც ლეგიტიმური კულტურა, განათლებისა და მსხვილი ბურჟუაზიის კულტურულ პრაქტიკას ასახავს, რომლებიც ერთად გაბატონებულ კლასს ქმნიან. აქ ბურდიე ერთმანეთისაგან ინტელექტუალებსა და ბურჟუაზიას განასხვავებს. ამ უკანასკნელთათვის მოხმარება არის უმთავრესი და პრესტიჟული. მათთვის „საგნობრივი” საფუძველი უფრო ღირებულია, ვიდრე საშუალო დონის განათლება, ინტელექტუალისათვის კი პირიქით.

საშუალო გემოვნება დამახასიათებელია იმ ჯგუფებისათვის, რომლებშიც მასწავლებლები და გამყიდველები შედიან, ხოლო პოპულარული გემოვნების მატარებლები კი გლეხები არიან. ამ ორივე ჯგუფისათვის უპირატესობის მქონე ნატურალური და რეალური გამოხატულებებია.

დაბალი ფენის წარმომადგენლებს „ესთეტიკა“ ისე ესმის, როგორც ეს კალენდრებსა და პოსტერებზეა აღბეჭდილი. მაგ: მზის ჩასვლა, ან კატასთან მოთამაშე გოგონას სურათი, ყველაფერი ლამაზი, მდიდრული და სასიამოვნო.

„ჭამა-სმის კულტურა ის ერთ-ერთი სფეროა, სადაც მოსახლეობის დაბალი ფენები ლეგიტიმური ცხოვრებისა და კულტურის მატარებელ სოციალურ ფენებს ნათლად უპირისპირდებიან. იცხოვრო კარგად – ეს მხოლოდ ნოყიერად ჭამა-სმას კი არ ნიშნავს, არამედ თავისუფალი ურთიერთობაში იყო ხალხთან და როდესაც ურთიერთუპატივცემულობა და უარყოფა გაქრება ამ ურთიერთობას შეიძლება „ჭამა-სმის“ სიმბოლიზირების სახე მიეცეს.

ბურჟუაზიული ფენის ჭამა-სმის ჩვეულება არის არა ჯგუფური მოვლენა, არამედ იგი ინსცენირდება როგორც საზოგადოებრივი ცერემონია. იგი აუცილებლობაზე კი არა, არამედ დახვეწილ გემოვნებაზეა დამოკიდებული, ცერემონია ფორმალური უნდა იყოს.

ბურდიე წვრილი ბურჟუაზიის ანალიზისას მას სამ ფენად ჰყოფს:

- 1) ჩამოქვეითებული ბურჟუები, „ხელოსნები“_ ისინი უარყოფენ ყველაფერს ახალს, მოდურს, და მოსწონთ ძველი, ტრადიციული მომღერლები, შემსრულებლები და ა.შ.
- 2) საკუთრივ წვრილი ბურჟუები (ტექნიკოსები და სკოლის მასწავლებლები) ისინი ავეჯს მაღაზიებში იძენენ და იმპროვიზირებული ვახშმობები მოსწონთ.
- 3) ახალი წვრილი ბურჟუები (ახალი კულტურის შემქმნელები) უფრო მეტად ინტელექტუალურ ფილმებს უყურებენ.

როგორც უკვე ავღნიშნეთ, ბურდიე თვლის, რომ გემოვნება არის არა ინდივიდუალური და პიროვნული, არამედ საზოგადოებრივი მახასიათებელი და ნიშანი. „მითხარი რას ჭამ, რომელ სპორტს მისდევ, როგორია შენი ბინის მოწყობილობა და ავეჯი, და გეტყვი თუ რომელ ბურჟუაზიულ ფენას მიეკუთვნები და ხარ თუ არა საზოგადოების დაბალი ფენის წარმომადგენელი“.

ბურდიე ჰაბიტუსისა და ველის დიალექტიკური ურთიერთკავშირის კონტექსტის ჩარჩოებში ქმედებისა და სტრუქტურის ურთიერთკავშირის ახალ თეორიას გვთავაზობს. მისი თეორია პრაქტიკისადმი ყურადღებით (წინა შემთხვევაში ესთეტიკური პრაქტიკები) და მშრალი ინტელექტუალიზმისადმი უარით გამოირჩევა. ამ აზრით ის თეორიისა და პრაქტიკის ურთიერთობის მარქსისტულ ინტერესს უბრუნდება და ააღორძინებს.

8. სოციოლოგი და საზოგადოება.

ბურდიეს აზრით სოციალური სამყარო ადამიანების მიერაა შექმნილი. მათ ამავე დროს შესაძლებლობა აქვთ ეს სამყარო ახლებურად ააგონ და საკუთარ განკარგულებაში იქონიონ.

სოციოლოგმა ყველაფერს ეჭვის თვალით უნდა შეხედოს, წინააღმდეგ შემთხვევაში მან სხვა პროფესიას უნდა მოჰკიდოს ხელი.

„თუკი ადამიანს სამყაროს-- ქვეყნის დატოვება ან მისგან გაქცევა სურს, იგი მუსიკოსი, ფილოსოფოსი ან მათემატიკოსი უნდა გახდეს. მაგრამ როგორ უნდა გაექცეთ მას, თუ კი სოციოლოგი ხართ? არსებობენ ადამიანები, რომლებიც ამას ახერხებენ. თუ კი ვინმეს სამყაროს, როგორც იგი რეალურად არსებობს და არის, მცირედ მაინც დანახვა და მასზე საუბარი სურს, მაშინ ყურადღება იმაზე უნდა გაამახვილოს, რომ იგი ყოველთვის უწმინდურ, ბნელ, კომპლემენტირებულ წარმოდგენებშია გახვეული”.

ამგვარად, სოციოლოგიის და კულტუროლოგიის ფუნქციაა სოციალურ და კულტურულ მოვლენებს ნიღბები ჩამოხსნას და ისინი იმგვარად დაგვანახოს, როგორადაც რეალურად არსებობენ.

დაბოლოს, დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ პ. ბურდიეს კონცეფცია რაციონალიზმის და მექანიციზმის, ობიექტივიზმის და სუბიექტივიზმის ცალმხრივობისა და რედუქციონიზმის გადალახვაზეა მიმართული. მის მიერ შემოთავაზებულ Habitus – ის, სოციალური სივრცის, სტრუქტურის, პრაქტიკის ლოგიკურად დაკავშირებულ კონცეპტებს მრავალი გასათვალისწინებელი და მიმზიდველი მხარე აქვს. გარდა ამისა იგი ემპირიულ გამოკვლევებში საკამრისად ეფექტურად რეალიზდება. "სინთეზის საკუთარ სტრატეგიის" განხორციელებისას ბურდიე სოციალური სტრუქტურიდან ამოდის და სუბიექტის მოქმედების მიმართულებით მიიმართება, რაც მის მიდგომას ე. გიდენსი სტრუქტურაციის თეორიასთან აახლოვებს, რომელიც თავის მხრივ საპირისპირო პერსპექტივიდან ამოდის და სტრუქტურებამდე მიდის.

პიერ ბურდიე: სტრუქტურულ – გენეტიკური ანალიზი, ამოსავალი პრინციპები

ანთროპოლოგიური და სოციოლოგიური კვლევების გამოცდილებამ ბურდიე დაარწმუნა, რომ ყოველდღიური ცხოვრების გამოცდილებების უგულვებელყოფის და ინდივიდუალური თუ ჯგუფური ისტორიის გვერდის ავლით ობიექტური კავშირების აგების ოპერაციები რეალურად არსებული ნივთების სტატუსის მინიჭების ანუ რეიფიკაციის საფრთხეს შეიცავს. აქედან სტრუქტურათა რეალიზმის და მკაცრი დეტერმინიზმის, რომლებიც ინდივიდების ობიექტურ სოციალურ ურთიერთობებზე სრულ დამოკიდებულებას და დაქვემდებარებას უშვებს, წინააღმდეგ ბრძოლის აუცილებლობის შესახებ თეზისი. მეორეს მხრივ, სუბიექტივიზმი, ადამიანის მხოლოდ როგორც განსაკუთრებული, პიროვნული მახასიათებლების (რაციონალური არჩევანი, გემოვნება, უნარები, მანკიერებანი, მისწრაფებები და სხვა) ერთობლიობის განხილვის ინდივიდუალისტური ტენდენცია, სუბიექტის თავისუფლების პრიმატი, საზოგადოებრივი დეტერმინაციის უარყოფა და მათი მსგავსი პრობლემები, ბურდიეს აზრით, სოციალური მეცნიერებებისათვის არა ნაკლებ საშიშროებას წარმოადგენს. მაგრამ თუ მხოლოდ პრაქტიკას, პრაქტიკული ისტორიის ობიექტივირებულ და ინკორპორირებულ პროდუქტებს: სტრუქტურებს და ჰაბიტუსებს – opus operatum-ისა და modus operandi – ის ამ დიალექტიკურ ადგილს მივმართავთ, მაშინ იგი ობიექტივიზმსა და სუბიექტივიზმს შორის „გარდუვალი“ არჩევანის გაკეთებისაგან გვათავისუფლებს.

პრაქტიკის, პრაქტიკული საქმიანობის შედეგია ის, რომ სოციალური სინამდვილე სტრუქტურირებულია ორჯერ:

1. სოციალური ურთიერთობებით – პირველადი, ანუ ობიექტური სტრუქტურირება. სოციალური ურთიერთობები კი, როგორც მატერიალურ, ისე არამატერიალური ხასიათის მქონე სხვადასხვა რესურსთა (რომლებიც ბატონობის სტრუქტურებად – იგივე კაპიტალებად ვლინდებიან) განაწილებაშია განივთებული.
2. მეორადი, ანუ სუბიექტური სტრუქტურირება ამ ურთიერთობებზე, სხვადასხვა საზოგადოებრივ სტრუქტურებზე და მთლიანად სოციალურ სამყაროზე აგენტთა (იგივე აქტორთა) შეხედულებებით სოციალური სინამდვილის სტრუქტურირება, რომელი შეხედულებებიც პირველად სტრუქტურირებაზე უკუხემოქმედებას ახდენენ.

მითითებული დიალექტიკა ობიექტური და სუბიექტური (ინკორპორირებული) სტრუქტურების დამაკავშირებელ ინტერიორიზაცია/ექსტერიორიზაციის პროცესს ასახავს.

სოციალური ურთიერთობები, პრაქტიკის განხორციელების პროცესში ინტერიორიზებისას, პრაქტიკულ სქემებად, ანუ პრაქტიკის წარმოების სქემებად გარდაიქმნება. ასეთი ინკორპორირებული სტრუქტურები ექსტერიორიზაციას, ანუ აგენტთა(აქტორთა) პრაქტიკების მეშვეობით მათი შემქმნელი თუ წარმომქმნელი ობიექტური სტრუქტურების კვლავწარმოებას განაპირობებს. სოციალურ სივრცეში სპონტანურად ორიენტირების, ხდომილებებზე და სიტუაციებზე მეტად თუ ნაკლებად დექვატურად რეაგირების უნარი, რომელიც სოციალიზაციის პროცესში აღზრდისა და განათლების მიღების მიზნით გაწეული დიდი შრომის შედეგად ყალიბდება და ინდივიდის(აგენტის) აღზრდა – ჩამოყალიბების სოციალური პირობების შესაბამისი, განსაზღვრული ჰაბიტუსის ტიპად კრისტალდება.

სხვადასხვა სიკეთე – დოვლათთა, რომელთა მოსაპოვებლად ინდივიდები იბრძვიან, რათა სოციალურ ველში გარკვეული პოზიცია დაიკავონ – კვლევამ ბურდიე მიიყვანა დასკვნასთან, რომ დასახულ მიზანთა(სტრატეგიათა) მთელი სიმდიდრის, სიმრავლისა და მრავალსახეობის უკან სამი დიდი ჯგუფი, კაპიტალის სამი კატეგორია იმალება.

ეკონომიკური კაპიტალი – მატერიალურ სიკეთე – დოვლათთა ფლობა, რომელსაც თუ ნებისმიერი საქონლის საყოველთაო ექვივალენტის მათეულ როლს გავითვალისწინებთ, შეიძლება ფული, აგრეთვე ნებისმიერი საქონელი ამ სიტყვის ფართო გაგებით მივაკუთვნოთ, თუ იგი სოციალურ ველში უპირატესობის მქონე ადგილის დაკავებაში გვეხმარება.

კულტურული კაპიტალი – განათლება (საშუალო, პროფესიული, სპეციალური) და შესაბამისი დიპლომი, აგრეთვე ინდივიდის ის კულტურული დონე, რომელიც მან ოჯახისაგან მიიღო მემკვიდრეობით და სოციალიზაციის პროცესშია ათვისებული.

სოციალური კაპიტალი – სოციალურ ჯგუფისადმი კუთვნილებასთან დაკავშირებული რესურსები: მობილიზებადი სოციალური კავშირების ქსელი, რომლის გამოყენება სხვაგვარად შეუძლებელია, თუ არა გარკვეული ძალაუფლების მქონე ჯგუფის მიერ, რომელსაც თქვენს მიერ გაწეული სამსახურისა თუ დამსახურების სანაცვლოდ(შესაბამისად) სამსახური – დახმარება გაგიწიონ (ოჯახი, მეგობრები, ეკლესია, ასოციაციები, სპორტული ან კულტურული კლუბები და ასე შემდეგ).

სიმბოლური კაპიტალი – სოციალური კაპიტალის ნაირსახეობაა, რომელიც გარკვეული ავტორიტეტის, რეპუტაციის ფლობასთანაა დაკავშირებული. ეს თანასწორთა ჯგუფების და გარე ინსტანციების(პუბლიკის) მიერ თქვენი დამსახურებების აღიარების კაპიტალია, რომელსაც მათი მხრიდან აღიარების შემთხვევაში ვიღებთ.

აგენტებს შორის კაპიტალთა განაწილება სოციალურ სივრცეში ძალაუფლებისა და გავლენის განაწილების სახით ვლინდება. სოციალურ სივრცეში აგენტების(აქტორების) პოზიცია მათი კუთვნილი კაპიტალების მოცულობითა და სტრუქტურით განისაზღვრება.

ეკონომიკური და კულტურული კაპიტალი ძალაუფლების წყაროა მათთვის, ვინც მათ პერსონალურად ფლობს, რაც აგენტს ძალაუფლებას თუ უპირატესობას აძლევს იმათთან შედარებით, ვისაც ეს კაპიტალი ნაკლები ან სულაც არ აქვს. აღსანიშნავია, რომ კაპიტალის აღნიშნული სახეები თამაშის არა მხოლოდ სტრატეგიული მიზანია, მისი მოგებაა, არამედ თავად თამაშში ჩართვის პირობაა.

სოციალურ ურთიერთობათა ერთობლიობა არის არა რაღაც ამორფული და ერთგვაროვანი რამ, არამედ განპირობებული სტრუქტურის მატარებელია. ამ გარემოებამ ბურდიე „ველის“ ცნების ფორმირებასთან მიიყვანა. ველი სოციალური ურთიერთობების შედარებით ჩაკეტილი და ავტონომიური ქვესისტემაა. ველი – ოპოზიციებით სტრუქტურირებული ძალთა ადგილია, შედარებით დამოუკიდებელი სოციალური სივრცეა, რომლის მხოლოდ „კლასობრივ ბრძოლაზე“ დაყვანა შეუძლებელია. იგი განსაკუთრებული ადგილია, სადაც ბრძოლის ყველაზე განსხვავებული მიზნები ხშირად ისეთი გარდაქმნილი სახით პოულობს გამოხატულებას, რომ მათ ნაწილობრივ გამოუცნობ რაიმედ აქცევს. გარე დამკვირვებელი ამ მიზნების როლის მნიშვნელობის მუდმივად დამცრობას ცდილობს და ისინი ჩვეულებრივად პიროვნებათშორის დაპირისპირებებზე ან პოლიტიკურ კონფლიქტზე დაყავს. ველი ესაა პოზიციების ერთობლიობა, რომელიც მათი დამკავებელი აგენტების შეხედულებებს(დისპოზიციებს) როგორც მოცემულ ველზე, ისე მათსავე საკუთარ პრაქტიკულ საქმიანობაზე, რომლებიც მოცემული ველის მწარმოებელ ძალოვან ურთიერთობების სტრუქტურის შენარჩუნებასა ან შეცვლაზეა მიმართული, სტატისტიკურად განსაზღვრავს.

ველი – პრაქტიკების პროგრესირებადი საზოგადოებრივი დანაწილების რეზულტატი და შედეგია. მისი ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი არსებითი ნიშანი ავტონომიაა, ანუ გარემოდან მომდინარე ზეწოლა – იძულებებისაგან ველის შედარებით დამოუკიდებელი ფუნქციონირებაა. ველი ყველა გარეგან ზეწოლას თუ ზემოქმედებას საკუთარი „ლოგიკის“ ენაზე თარგმნის და ხელახლა განსაზღვრავს. ველის ასეთ თვისებას, ბურდიე, რეფრაქციის უნარს უწოდებს, რომლის ძალა გარემოდან მომდინარე ზეწოლისა და მოთხოვნების ველისათვის დამახასიათებელ სპეციფიკურ ფორმაში გარდაქმნის ხარისხით იზომება.

ველის ყველაზე მნიშვნელოვანი ნიშანი აგენტებს შორის ურთიერთქმედების ფორმაა, რომელთა პოზიციებიც ველში მხოლოდ ურთიერთდამოკიდებულებებში უნდა განიხილებოდეს. ფარდობითობის პრინციპი – ველის ბურდიესეული თეორიისა და მთლიანად კონცეფციის მნიშვნელოვანი გასაღებია. აგენტები მათ მიერ ველში დაკავებული პოზიციების მიხედვით განისაზღვრებიან, პოზიციები კი მათში გაობიექტივირებული კაპიტალების შერწყმით და როგორც შედეგი მატერიალური და სიმბოლური მოგებით მიღებული სპეციფიკური ძალაუფლებითა და გავლენით ანუ იმ ფასით განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან, რომელიც საჭიროა გადაიხადო, რათა ეს პოზიციები დაიკავო. ველში მოქმედი აგენტები, მასში არსებობის და საქმიანობის დროის მონაკვეთში ათვისებული მუდმივი დისპოზიციებითაა აღჭურვილი და შეიარაღებული.

ველის ფუნქციონირების ლოგიკა მოცემულ დროსა და მოცემულ პირობებში ველში შემავალი სხვადასხვა პოზიციებიდან თითოეული აგენტისათვის შესაძლებლობების გარკვეულ სივრცეს აგებს. რეალურად არსებული პოზიციების ანსამბლი განსხვავებულ შესაძლებლობებისათვის ბრძოლის ლოგიკის შესაბამისად ველის დანაწილებაა. ველის თითოეულ პოზიციასთან წარმოდგენების, დისპოზიციის, ინტერესების სისტემა და მოცემული ველის განსაკუთრებული ხედვაა დაკავშირებული. შესაძლებლობების ველს, დაკავებული პოზიციების სტრუქტურასა და ველში წარმოებული პროდუქციის სტრუქტურას შორის გარკვეული ჰომოლოგია(მსგავსება) არსებობს. ამის ძალით კი ველში თავისი პოზიციის შესანარჩუნებლად ან შესაცვლელად, ველის სტრუქტურის ტრანსფორმაციის მიზნით აგენტთა ბრძოლა ამავე დროს მოცემული ველის წარმოების(პროდუქციის) სტრუქტურის და ამ წარმოების ინსტრუმენტების შესანარჩუნებლად ან შესაცვლელად ბრძოლაც არის.

რასაკვირველია, ველი რეალურად არ არსებობს, იგი სოციოლოგიური კონსტრუირების პროდუქტია, მაგრამ თვითნებურიც არარის, ვინაიდან ისტორიულ – სოციალურ ფაქტებს ემყარება. ველი ნებისმიერი სოციალური წარმონაქმნისადმი მიყენებული ფორმალური კავშირების უბრალოდ აღნიშვნა კი არ არის, არამედ სოციალური სინამდვილის მოდუსია, რომლის კვლევაც განსაკუთრებულ ამოცანას წარმოადგენს.

პ. ბურდიე

პოლიტიკის, სოციალური მეცნიერებებისა და ჟურნალისტიკის ველი

მოცემული ტექსტი 1995 წელს ლიონის უნივერსიტეტის ანთროპოლოგიის ფაკულტეტზე პ. ბურდიეს მიერ წაკითხული ლექციების კრებულს წარმოადგენს.

ამ გამოსვლაში მე შევეცდები ორი საკითხს შევუბნო, პირველს მე ვუწოდებ აკადემიურს, ის თეორიულ ინსტრუმენტს წარმოადგენს და სოციალური ფენომენების ანალიზისათვის, კულტურის ნაწარმოებთა ფენომენის, კერძოდ: ლიტერატურის, ხელოვნების და ჟურნალისტიკის შესასწავლად შეიძლება იქნას გამოყენებული. მეორე კი, პოლიტიკურ და სამოქალაქო საკითხს ეხება. მე ხშირად ვამბობ, რომ სოციოლოგია შეიძლება სიმბოლურ ბრძოლაში როგორც სპორტის სახეობა განვიხილოთ. ის საშუალებას გვაძლევს დავიცვათ თავი სხვადასხვა ფორმის სიმბოლური ძალადობისაგან, რომლის ობიექტიც შეიძლება ნებისმიერი აღმოჩნდეს, განსაკუთრებით მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების გავლენით.

ეს გამოსვლა შედის ლექციების სერიაში, რომელიც წარმოდგენილი იყო ფრანკფურტში - გერმანიაში და სტრასბურგში. ასე რომ, მე შევეცდები ძალიან სწრაფად გაგახსენოთ რამოდენიმე მნიშვნელოვანი ცნება, დეტალებზე დროის დაკარგვის გარეშე.

ველის ცნება. მათ ვისაც გსურთ ამ საკითხში უფრო ღრმად შესწავლა უნდა გაეცნოთ ჩემს წიგნს “ხელოვნების მეთოდი“, სადაც მიმოხილულია ველის ცნების გენეალოგია. ფრანგულ სოციოლოგიურ ჟურნალში „რელიგიური სფეროს გენეზისი და სტრუქტურა“ თქვენ ასევე გაეცნობით რელიგიური ველის ანალიზს.

ჟურნალში “შრომის სწავლება სოციალურ მეცნიერებებში“, შეიძლება აღმოვაჩინოთ სხვა ტიპის ველის ანალიზი: მეცნიერების, პოლიტიკისა და იურიდიული ველის. მარტინ ჰაიდეგერის წიგნი პოლიტიკური ანთროპოლოგია, ის წარმოგვიდგენს გერმანული ფილოსოფიური ველის ანალიზს. „ხელოვნების მეთოდებში“ თქვენ ასევე ნახავთ ლიტერატურული ველის ფუნქციონირების ანალიზს, რომლის გამოყენებაც შეიძლება ლიტერატურის შესასწავლად და გასაგებად.

დღეს მე წარმოგიდგენთ უცნაურ მაგრამ პოლიტიკური და მეცნიერული ველის მნიშვნელოვან ობიექტს, კერძოდ კი დამოკიდებულებას პოლიტიკის, სოციალურ მეცნიერებათა და ჟურნალისტიკის ველებს შორის. ისინი წარმოადგენენ სამ სოციალურ უნივერსუმს, ხასიათდებიან ავტონომიურობით, მაგრამ ისინი ახდენენ გავლენას ერთმანეთზე. მე მინდა განვიხილო ეს გავლენა და ასევე თუ როგორ შეიძლება გავაანალიზოთ ფენომენი, რომელიც ყოველდღიურად არის ჩვენს თვალწინ, როცა ვრთავთ ტელევიზორს, ვკითხულობთ გაზეთს, სოციოლოგიურ ტექსტს და ა.შ. ეს ეფექტები ხშირად განმარტებულია ელემენტარული სოციოლოგიური ცნებების დახმარებით, მონაწილეთა პირადი პასუხისმგებლობით, ინსტიტუციის ცბიერი სვლებით და ა.შ. ეს შეუძლებელია განიმარტოს იმ უხილავი სტრუქტურის ანალიზის გარეშე, რომლებიც წარმოადგენენ ველს, ჩვენს შემთხვევაში კი იმ უხილავ სტრუქტურებს, რომელიც არის ზემოთ ჩამოთვლილ ველებს შორის ურთიერთკავშირი.

ველის ცნების განსაზღვრა მარტივი და მოსახერხებელია, მაგრამ როგორც ყველა განსაზღვრება ისიც არასრულყოფილია: ველი არის ძალთა ადგილი, სადაც აგენტები იკავებენ პოზიციებს. აგენტებს აქვთ განსაზღვრული შეხებულებები ამ ველის და მათი პრაქტიკის მიმართ, ისინი ცდილობენ შეინარჩუნონ ან შეცვალონ ძალთა გადანაწილება ველში.

თავისი ზოგიერთი მახასიათებლით სოციალური ველი (მაგალითად ლიტერატურის ველი, როგორც მიკროკოსმოსი აერთიანებს ლიტერატურულ ნაწარმთა წარმოებაში ჩართულ აგენტებს და ინსტიტუტებს) შეიძლება შევადაროთ ფიზიკურ ძალთა ველს მაგრამ არ შეიძლება მისი დაყვანა ფიზიკურ ველამდე. სოციალური ველი წარმოადგენს ადგილს, სადაც აგენტები მოქმედებენ, უპირისპირდებიან ერთმანეთს და აქვთ მყარი დისპოზიცია. აგენტები რეაგირებენ ძალებს შორის / სტრუქტურაში მიმდინარე ცვლილებებზე, ისინი ახდენენ მის კონსტრუირებას. იძულებისა და ძალადობისა მიუხედავად, რომელიც არსებობს ველის შიგნით აგენტებს შესწევთ მასზე ზემოქმედების მოხდენის უნარი და ყოველთვის აქვთ თავისუფლი მოქმედების საშუალება.

მაშასადამე, ველის ცნება არის კვლევის ინსტრუმენტი, რომლის მთავარი ფუნქცია იქნება სოციალური ობიექტების მეცნიერული კონსტრუირების შესაძლებლობა. იმისათვის, რომ ველის ცნება გახდეს გასაგები და ხემისაწვდომი (მე ვგულისხმობ ცნების გენიალოგიას, რაც უკვე გააკეთეს ე. კასირერმა და კ. ლევინმა) ყველაზე ახლოს ველის ცნების განმარტებასთან მივიდა მაქს ვებერი, თუმცა მას არასოდეს არ

გამოუყენებია ის, რამაც ჩემი აზრით ხელი შეუშალა დაესრულებინა ნაშრომი, რომელზეც მთელი ცხოვრება მუშაობდა. მე მინდა წარმოგიდგინოთ, მისი ნაშრომი, როგორც ობიექტის კონსტუირების მაგალითი. ვეცდები მაქსიმალურად ხანმოკლე დროში ჩავეტო და გავაკეთო ის რაც ხდება კვლევით სემინარებზე. დღეს სოციალურ უნივერსუმში არსებობენ ჟურნალისტები, პოლიტიკოსები, ტელევიზიაში მომუშავე ჟურნალისტები, რომლებიც ინტერვიუს იღებენ პოლიტიკოსებისაგან, სოციოლოგები კი აძლევენ ინტერვიუს გაზეთს ან თვითონ იღებენ ინტერვიუს პოლიტიკოსებისაგან, ჟურნალისტებისაგან და ა.შ. რა შეიცვლება თუკი ამ ფენომენების, ცალკეული აგენტების ერთობლიობის ნაცვლად დავაყენებთ უხილავ დამოკიდებულებათა სივრცეს, რომელსაც მე ვუწოდებ სოციალურ მეცნიერებათა ველს, იურიდიულ ან პოლიტიკურ ველს? რას გვადლევს ამ უხილავი დამოკიდებულებების ჩანაცვლება ხილვადი აგენტების ადგილზე და მათ შორის არსებული დამოკიდებულებები? მაგალითად, არჩევნებისადმი მიძღვნილ ტელეგადაცემაში შეიძლება დავაკვირდეთ იმას, რასაც მე ვუწოდებ პოლიტიკის, სოციალური მეცნიერებების და ჟურნალისტიკის ველს, მაგრამ მათ კონკრეტული ინდივიდების წარმოადგენენ, თქვენ ნახავთ ბატონ რენე რეიმანს ცნობილ ისტორიკოსს, რომელიც დააფიქსირებს თავის მოსაზრებას არჩევნების შედეგებზე, მასთან ერთადაა ბატონი პოლ ამარი ჟურნალისტიკის ველის წარმომადგენელი, და ბატონი ლანსელო სოციალური მეცნიერებების/ აკადემიური ველის წარმომადგენელი. თუ ბატონი რენე რეიმონს მიმართავს ბატონ პოლ ამარს, ეს არა მხოლოდ საუბარი ისტორიკოსსა და ჟურნალისტს შორის - აი აქ უნდა დავიწყოთ ობიექტის კონსტრუირება, რადგან ისტორიკოსს უკავია გარკვეული პოზიცია სოციალურ მეცნიერებათა ველში და ჟურნალისტი, რომელსაც ასევე უკავია პოზიცია ველში. საბოლოო ჯამში, ჟურნალისტიკის ველი ესაუბრება სოციალურ მეცნიერებათა ველს და ისინი გამოხატავენ სტრუქტურებს შორის არსებულ დამოკიდებულებებს. გარკვეული თვალსაზრისით ყველი ზემოთ აღნიშნული ველები სიმბოლურ დომინანტურ დამოკიდებულებაში იმყოფებიან ერთმანეთთან (პოლიტიკურ კამათში - ისტორიკოსს აქვს უპირატესობა, მაგრამ ფართო აუდიტორიასთან ურთიერთობის ხელმისაწვდომობა და გამოცდილება კი ჟურნალისტს აძლევს უპირატესობას).

ველი, რომლის ანალიზსაც გთავაზობთ, წარმოადგენს პოლიტიკის მიკროკოსმოსის ან ე.წ. სამყაროს გაფართოებულ ფორმას. მე იშვიათად ვახდენა სოციოლოგის რეიმონ ბარის ციტირებას, მაგრამ ეს ის შემთხვევაა, როცა ის სწორია სიტყვა მიკროკოსმოსი მიუთითებს იმაზე, რომ პოლიტიკური უნივერსუმი თავისი ინსტიტუტებითა და პოლიტიკური პარტიებით, ფუნქციონირების წესებითა და აგენტებით, რომლებიც შერჩეულია სპეციალური პროცედურების დაცვით და ა.შ. წარმოადგენენ ავტონომიურ სამყაროს, მიკროკოსმოსს, ჩაშენებულს სოციალურ მაკროსოსმოსში. პოლიტიკური მიკრო კოსმოსი არის ერთგვარი მცირე უნივერსუმს, რომელშიც ფუნქციონირებს დიდი

უნივერსუმის კანონები და მიუხედავად ამისა მას ასევე აქვს თავისი კანონები და ავტონომიურობა.

აუცილებლად უნდა გავითვალსწინოთ ამ უნივერსუმში არსებული შედარებითი ავტონომია, რომ გავიგოთ მასში წარმოქმნილი პრაქტიკა და ნაწარმი. კვლევათა უმეტესობა, რომელიც ეხება ლიტერატურას, ხელოვნებას, მეცნიერებას, ფილოსოფიას და კულტურული ნაწარმის ნებისმიერ ფორმას როგორც წესი იყენებენ ერთ-ერთს ორი მიდგომიდან. პირველი მიდგომა შეიძლება ვუწოდოთ ინტერნალისტური, რომლის მიხედვითაც ლიტერატურის, სამართლის და სხვა ველების გასაგებად საკმარისია, მხოლოდ ტექსტის წაკითხვა და არა საჭირო მივმართოთ კონტექსტს, რადგან ტექსტი ავტონომიურია და არ არის აუცილებელი მისი შედარება ეკონომიკურ, გეოგრაფიულ და სხვა ფაქტორებთან. მეორე მიდგომა, კი საკმაოდ იშვიათი და დომინანტურია, ის ითვალისწინებს ტექსტის კონტექსტს. ექსტერნალისტური მიდგომა მკრეხელობად მიიჩნევა და ყოველთვის უარყოფითად არის აღქმული კომენტატორთა კასტის მიერ, რადგან მათ აქვთ მონოპოლია წმინდა ბიბლიურ ტექსტებზე. ინტერნალური მიდგომა კი გავლენით სარგებლობს ფილოსოფიაში, სამართალი და ფილოსოფია – ეს ორი დისციპლინა, რომლებმაც მოახერხეს და დღემდე შეინარჩუნეს მონოპოლია თავიანთ ისტორიაზე. მათ წინააღმდეგ გამოსვლის დროს მე ხშირად ვახდენ ციტირებას სპინოზას ტექსტიდან „აქ მე ვიყენებ წმინდანს წმინდას წინაარმდეგ. სამართლიანი ბრძოლაა.“ ის საღვთო პოლიტიკურ ტრაქტატში, აყენებს კითხვას სერიას ინტერპრეტაციის კლასიკური პრობლემების შესახებ, რომელმაც საფუძველი დაუდო ჰერმენევტიკულ ტრადიციას. როგორ შეიძლება გაიგო ტექსტი ბიბლიიდან თუ არ იცი ვინ დაწერა ის, როდის დაწერა, როგორ დაწერა, რა ენაზე, ვინ შექმნა კანონიკური ტექსტები. სპინოზა სვამს ამ და სხვა კითხვებს, ის ფილოსოფოსებიც კი რომლებიც გამოდიან სპინოზას სახელით ამ კითხვებს მკრეხელობად მიიჩნევენ, მისი კითხვები: ვინ დაწერა? ანუ რას საქმიანობდა, როგორ იზრდებოდა, ვისი მოსწავლე იყო, ვის წინააღმდეგ წერდა ანუ რომელ ველში იყო? ველის განსაზღვრის საწყისი ფუნქციაა არის ამ ალტერნატივის აცილება, რათა არ იყოს საჭირო არჩევანის გაკეთება ტექსტის ინტერნალისტურ წაკითხვასა და ექსპერტალისტურ წაკითხვას შორის. ამ ორ პოლუსს შორის არსებობს უნივერსუმი, ეს არის პროდუქტის შემქმნელი ფილოსოფოსების, მწერლების, მხატვრების, ჟურნალისტების და ა.შ. უნივერსუმი.

ველზე საუბრისას აუცილებლად უნდა ავლნიშნოთ ის მიკროკოსმოსი, რომელიც ასევე წარმოადგენს სოციალურ უნივერსუმს, ის თავისუფალია სოციალური უნივერსუმისათვის დამახასიათებელი ზეწოლისაგან. მას გააჩნია საკუთარი კანონები, თუმცა ის მაინც არ არის აბსოლუტურად ავტონომიური გარე კანონებისაგან.

ერთ-ერთი მთავარი კითხვა ველის ავტონომიურობის ხარისხს ეხება, მაგალითად, ჟურნალისტიკის ველი სოციოლოგიის ველისთან მიმართებაში მაღალი ჰეტერონომიის დონით გამოირჩევა. ეს ველი სუსტი ავტონომიით გამოირჩევა, მაგრამ რა სუსტიც არ უნდა იყოს ეს ავტონომია შეუძლებელია იმის გაგება თუ რა ხდება ველში გარე კონტაქტებზე დაყრდნობით, რომ გაიგო რა ხდება ჟურნალისტიკის ველში არა საკმარისი მხოლოდ იმის ცოდნა თუ ვინ აფინანსებს, ვინ არის რეკლამის დამკვეთი, საიდან მოდის ეს სუბსიდიები და ა.შ. ჟურნალიტიკის სფეროში მიმდინარე ზოგიერთი პროცესების გასაგებად უნდა განვიხილოთ, როგორც მიკროკოსმოსი და ამ უნივერსუმის წარმომადგენელი აგენტებს ზეგავლენა და ურთიერთქმედება ერთმანეთზე.

მარქსი წერდა, რომ პოლიტიკური უნივერსუმი იდენტიფიცირებულია პარლამენტთან, რომელიც გვთავაზობს სოციალური სამყაროს და სოციალური ბრძოლის თეატრალიზებულ წარმოდგენას, რაც არ არის ბოლომდე სერიოზული და რეალისტური, რადგან ნამდვილი ბრძოლა და გადაწყვეტილებების მიღება სცენის მიღმა ხდება. ამით ის მიუთითებდა იმაზე, პოლიტიკური ველის სუსტ ავტონომიაზე მაგრამ მას მაინც გააჩნია დამოუკიდებლობა, ანუ პოლიტიკა არის ერთგვარი თამაში მას აქვს თავისი წესები და მასში მონაწილე აგენტების აღწერა არა საკმარისი იმის გასაგებად თუ რა ხდება ამ ველში. პოლიტიკის ველში მონაწილე აგენტების მოტივებს (რაც განაპირობებს მათ ქცევას) გააჩნია გარკვეული საფუძველი მიკროკოსმოსში და არა პირდაპირ გარე სოციალურ სივრცეში. არ არის საკმარისი მათი აღწერა მხოლოდ გარე დამოკიდებულებების მიხედვით, მათი სოციალური წარმომავლობიდან, პროფესიიდან გამომდინარე, ასევე აუცილებელია ვიცოდეთ მათი პოზიცია პოლიტიკურ თამაშში ველის ყველაზე ავტონომიური ან ჰეტეროგენული პოლუსიდან.

სინამდვილეში, რაც მეტადაა დამოუკიდებელი ველი, მით უფრო შესაძლებელია იქ მომხდარი მოვლენების ახსნა ამ ველის ლოგიკით, პოლიტიკის ველი მიუხედავად იმისა, რომ თითქმის სისტემატიურად განიცდის ზეწოლას მის გარეთ არსებული მოთხოვნილებებისაგან, მაგრამ მისი კლიენტების მართვა აძლევს მას საშუალებას იყოს დამოუკიდებელი მათგან და მიმართული მხოლოდ და მხოლოდ საკუთარი ინტერესებისაკენ. პოლიტიკის ველს გააჩნია მიდრეკილება ჩაიკეტოს საკუთარ თავში (მაგალითად, ბრძოლა ძალაუფლებისათვის მიმდინარეობს, როგორც პარტიებს შორის ასევე პარტიის შიგნითაც). დიფუზიური ანტიპარლამენტიზმი, მეტად ან ნაკლებად გამოხატული მტრული დამოკიდებულება პოლიტიკოსების მიმართ, კორუპცია და ა.შ. არის თავის თავში ჩაკეტვის, ხოლოდ საკუთარ ინტერესებზე ზრუნვის მაგალითებია. ნეომაკიაველიზმის წარმომადგენელი ზოგიერთი სოციოლოგი, კერძოდ, მიხელსმა (გერმანელი სოციალ-დემოკრატი თეორეტიკოსი) და იტალიელმა თეორეტიკოსმა მოსკამ შემოგვათავაზეს იმის ლოგიკური ახსნა თუ რატომ ხდება ასე, თავის

ინტერესებში ჩაკეტვა და კავშირის გაწყვეტა, რომელსაც უწოდებენ ოლიგარქიის რკინის კანონს, პოლიტიკური აპარატთან მიმართებაში. ამ ლოგიკის მიხედვით ის პარტიებიც კი რომლებიც გამოხატავენ დაჩაგრული სოციალური კლასის იტერესს. ისინი ბოლოს და ბოლოს თავს მოგვახვევენ წარმომადგენლობის ავტორიტარულ ფორმას, წარმომადგენელთა პატარა უმცირესობა ახდენს მონოპოლიას სოციალურ ენერჯიაზე, უმცირესობა, რომელიც არის დელეგირებული უმრავლესობის მიერ. ზოგიერთი პარტიის წარმომადგენლებმა მიიღეს ძალაუფლება დემოკრატიული გზით, ამ ძალაუფლების კონცენტრირება ხდება არჩეულ პირთა ხელში, რომლებიც თანდათანობით შორდებიან სოციალურ ბაზას და მოქმედებენ, როგორც ოლიგარქიის სახეობა. პოლიტიკური ოლიგარქიის რკინის კანონი ექვივალენტურია სამღვდელობათა კორპუსის სწრაფვას მიითვისოს (წერს მ. ვებერი) ლეგიტიმური მონოპოლია გადამრჩენ საშუალებათა განკარგვაზე. პოლიტიკურ საშუალებათა კონცერტრაციისაკენ სწრაფვა აისახება, საჯარო გამოსვლების უფლებების მონიპოლიზაციაში. თავდაპირველად ეს გამოიხატება პარლამენტის წევრებში, რომელნიც ახდენენ მის დელეგირებას ოფიციალური წარმომადგენლების მიმართ და ა.შ. შედეგად ჩვენ ვიღებთ 4-5 ოფიციალურ წარმომადგენელს, ისინი სისტემურად იღებენ მონაწილეობას ტელეგადაცემებში, ისინი ასევე ახდენენ მათ თვალსაზრისებისა და მოსაზრებების ლეგიტიმაციას. იმისათვის, რომ პოლიტიკის ველს შეეძლოს ფუნქციონირება (ისე როგორც ახლა არის) ასევე დელეგირებისაგან დამოუკიდებლად საჭიროა, რომ ნდობის გამომხატველი ამომრჩევლები თანახმა იყვნენ უარი თქვან პოლიტიკურ საშუალებებზე, დაბალი კულტურული, ეკონომიკური და პოლიტიკური კაპიტალის პირობებში ამგვარი მიდრეკილება კიდევ უფრო ბევრია.

ოლიგარქიის რკინის კანონი კარგად მუშაობს თუ სოციალურ აგენტს აქვს ნაკლები რესურსები. მოქალაქეთა უფლებები წარმომადგენენ ფორმალობას, სანამ მათ აქვთ თავიანთი აზრის დამოუკიდებლად გამოხატვის საშუალება, იმის მიუხედავად, თუ რას ქადაგებს უტოპიური, კონსერვატიული დემოკრატიზმი ყველა მოქალაქეს არა აქვს აზრის გამოხატვის საშუალება. ამგვარად იმისათვის, რომ პოლიტიკურმა ველმა შესძლოს არსებობა და ფუნქციონირება ნეომაკიაველისტების გაგების მიხედვით, ანუ როგორც მიკროკოსმოსმა სადაც პოლიტიკოსები იბრძვიან თავიანთი მოგებისა და ინტერესების დასაკმაყოფილებლად, საჭიროა ამომრჩეველს არ გააჩნდეს მონოპოლია თავის აზრის გამოსახატვაზე. მემარცხენე პარტიები ყველაზე მეტად განიცდიან ზეწოლას ოლიგარქიის რკინის კანონის მხრიდან, რადგან სოციალურად ისინი არიან ყველაზე დაბალი ჯგუფის წარმომადგენლები. ისტორიას თუ გადავხედავთ ვნახავთ, რომ ის პარტიები რომლებიც გამოდიან რეფორმებისა და რევოლუციის მოთხოვნით, ყველაზე მეტად აქვთ მიდრეკილება ოლიგარქიის რკინის კანონისადმი. პოლიტიკის ველი წარმომადგენს ერთგვარ სპეციფიურ თამაშს, სადაც ყალიბდება სპეციალური

სვლები და მოლოდინები. გარკვეულ დონეზე მას დამოუკიდებელი ფუნქციონირებაც შეუძლია, ისევე როგორც პოეზიის ან მათემატიკის ველს. პოლიტიკურ ველში წარმოქმნილ სიტუაციათა უმეტესი ნაწილი გამომდინარეობს იმ ურთიერთგაგებიდან, რომელიც ეხება თვით პოლიტიკური ველის კუთვნილების ფაქტორს.

მე ავლწერე პოლიტიკის ველი მაგრამ არ დამიზუსტები თუ რა საერთო აქვს მას სოციალურ მეცნიერებათა და ჟურნალისტიკის ველებთან, ასევე აუცილებელია იურიდიული ველის დამატება, მათ შორის არსებული ურთიერთდამოკიდებულების გასაანალიზებლად. ყველა ზემოთ ჩამოთვლილ ველს აქვს პრეტენზია, რომ სხვას მოახვიოს თავს სოციალური ლეგიტიმური მოსაზრებები და დისკურსი. ნებისმიერი აგნეტი ფლობს დისკურსს და მოსაზრებებს, აღქმის კატეგორიებს, რომლებიც არიან სოციალური სტრუქტურების ინკორპორაციის პროდუქტები. სამყაროსთან მიმართებაში ჩვენ ვიყენებთ დიხოტომიურ კატეგორიებს (მაგ.: მდედრობითი - მამრობითი, მაღალი - დაბალი, ბოროტი-კეთილი და ა.შ.) მაგალითის სახით მე გთავაზობთ ერთ კარგ სოციოლოგიურ სავარჯიშოს, აიღეთ ლექსიკონი და ამოწერეთ რამოდენიმე სიტყვა მოძებნეთ ამ სიტყვების ანტონიმები, სინონიმები და ა.ს. თქვენს წინაშე გადაიშლება სიტყვათა უზარმაზარი სამყარო, რომელთაც ჩვენ სხვადასხვა მიზეზებით ვიყენებთ, სიტყვები ფუნქციონირებენ წყვილებად, სოციალურად წარმოქმნილ კატეგორიებში. არსებობებს უამრავი იმპლიციტური სქემა, რომელთა გამოყენებაც შეიძლება პრაქტიკაში, გარკვეულ სიტუაციებში, მაგრამ ჩვენ მათ ახსნას ვერ ვახერხებთ. ეს წარმოდგენები ღრად არის ჩვენს აზროვნებაში დაფარული.

სოციოლოგების, ისტორიკოსების, პოლიტიკოსების, ჟურნალისტების და ა.შ. პროფესიონალების გამოსვლას ყოველთვის აერთიანებს ორი რამ - პირველი, ისინი მუშაობენ პრინციპების წარმოების ექსპლიკაციაზე და პრაქტიკის დაყოფაზე, მეორე, ყოველი მათგანი იბრძვის თავის სფეროში, რომ სოციალური სამყაროს კონსტრუირების ეს პრინციპები თავს მოახვიოს ყველას მათი ლეგიტიმური გამოყენების მიზნით.

კატეგორიის ცნებას აქვს ძალიან საინტერესო ეტიმოლოგიური მნიშვნელობა, ის წარმოიშვა „კატეგორიენ“ ბერძნული ზმნიდან, რაც ნიშნავს “საჯაროდ ბრალის დადებას”, კატეგორიზაცია რომელსაც ჩვენ ყოველდღიურად ვიყენებთ ხშირად არის შეურაცხმყოფელი. თავდაპირველად საჭიროა ამხსნელი სქემების შექმნა, ექსპლიციტური კატეგორიიდან დისკურსში გადაყვანა და სისტემატიური ცხრილის შექმნა. იდეოლოგიის შექმნის ძირითადი სამუშაო წარმოადგენს იმპლიციტური კატეგორიების სოციალური კლასის, ტაქსონომიების, სისტემატიზირებული ტრანსფორმაციას. დავუბრუნდეთ ჩემს წიგნს “მარტინ ჰაიდეგერის პოლიტიკური ონტოლოგიას”, სადაც მე აღწერილი მაქვს ჰაიდეგერის ეპოქის ფილოსოფიის ველი. ჰაიდეგერის ნამუშევარში ზოგიერთი ცენტრალური ფილოსოფიური თეზისის

საფუძველში დევს სადი აზრის ტაქსონომიები, ისეთი, როგორც ოპოზიცია უნიკალური ან იშვიათის და გავრცელებული. ჩვეულებრივი სახის რასისტული ოპოზიციის ნიმუშებია, გამოჩენილი ადამიანი/ჩვეულებრივი ადამიანი – ტრანსფორმირებულია ამოუცნობ ფილოსოფიურ ოპოზიციებში, განწირულია დარჩეს ფილოსოფიის პროფესორების მზერისათვის შეუმჩნეველი, ყველა დანარჩენი კი სრულიად დემოკრატიულია, რომელსაც შეიძლება კომენტარი გაუკეთონ ჰაიდეგერის ცნობილ ტექსტს და-ს ან-ზე და არ ესმით, რომ ლაპარაკი მიდის სუბლიმირებული რასიზმის სრულყოფილ გამოხატვაზე.

მაშასადამე, აგენტები, რომლებიც ჩართულები არიან სამ მითითებულ უნივერსუმში, ასრულებენ სამუშაოს დასახელების არა აშკარა პრაქტიკული პრინციპების ექსპლიკაციაზე (ან როგორც რელიგიურ არეში, რაღაც სისტემურობის მდგომარეობაზე) შემდეგ, ისინი იბრძვიან ამ პრინციპებისთვის, და ამიტომ ბრძოლა ლეგიტიმური სიმბოლური ძალადობის მონაპოლიისათვის არის ბრძოლა სიმბოლურ ბატონობაზე. მე გამოვიყენებ სტყვას “რეხ“-ის ეტიმოლოგიას, რომელსაც გვთავაზობს ე. ბენვენისტი ძალიან კარგ წიგნში „ინდოევროპული ინსტიტუტების ლექსიკონი“, ‘რეხ’ მიეკუთვნება ჯგუფ რეგარე, რაც ნიშნავს ხელმძღვანელობას, მიმართულების მიცემას. ტაქსონომიის ერთ-ერთი ფუნქცია – იმის განსაღვრაა ვინ შედის კლასში და ვინ რჩება მის გარეშე, გაყოფა შენიანებსა და უცხოებს შორის. მაგალითად, თანამედროვე პოლიტიკური ბრძოლის ერთ-ერთი დრამა მდგომარეობს იმაში, რომ ახალი მონაწილის – ნაციონალური ფრონტის პოლიტიკურ არენაში შეჭრის მომენტიდან, ნაციონალურზე და უცხოურზე გამოყოფის პრინციპი აღმოჩნდა, რომელიც ყველა აგენტისათვის არის სავალდებულო, პრინციპის ხარჯზე, რომელიც ადრე გვეგონა დომინირებდა – მდიდრებსა და ღარიბებს შორის ოპოზიცია (‘ყველა ქვეყნების პროლეტარებო შეერთდით!’).

ახლა, ამ ზოგადი ფსონების სწრაფი ჩამოთვლის შემდეგ, მე გადავდივარ ველის სპეციფიკური ლოგიკის ანალიზზე. რა არის სოციალური სამყარო, ორი პოლიტიკოსი, რომლებიც ერთმანეთს თავს ესხმიან სტატისტიკის მეშვეობით, პოლიტიკური სამყაროსი აქვს თავისი ხედვა. სხვა სიტყვებით, სპეციფიური იდეა ხდება საბრძოლო-იდეა პოლიტიკის, რომელსაც აქვს ხალხის მობილიზების ძალა, მათ მიერ შეთავაზებული ხედვის პრინციპების მითვისებით. მე თუ ვიტყვი: ‘ყველა ღარიბი, ხვალ გამოდით თანხმობის მოედანზე!’. თუ ყველა ღარიბი თავს მოიყრის, ჩემი ნათქვამი დადასტურდება და აღმოჩნდება, რომ მე შევქმენი ძლიერი ჯგუფი, რომელიც თავისი არსებობით ადასტურებს ჩემს მიერ ფორმულირებულ გამონათქვამს. მანიფესტის მონაწილეთა რაოდენობა, კონფლიქტების საბაზი (3 მილიონი დემონსტრანტის დათვლით, 300 ათასი პოლიციეს დათვლით) გვაძლევს სამაროს ხედვის მაგალითს, ის პოულობს თავის დასტურს იმაში, რომ ყველა, ვინც იზიარებს – ცნობენ მის

სინამდვილეს, აკანონებს მას, ამტკიცებს მის ძალას უკვე იმ ფაქტით, რომ იღებენ მას და შესაბამისად მოქმედებენ. მობილიზაციის აქტია თავად ის, რომ იგი აგენტებს თავს ახვევენ სამაყროს ხედავის წესს, რომელიც მიმართულია ძალის და დამოკიდებულების შეცვლაზე და დამტკიცებაზე. ჩემი იდეა ხდება საბრძოლო-იდეა. ჭეშმარიტ იდეას შეიძლება დაუპირისპირო მხოლოდ უარყოფა, როდესაც საბრძოლო – იდეას შეიძლება დაუპირისპირო სხვა საბრძოლო – იდეა, რომლისაც შეუძლია მობილიზაცია გაუკეთოს. პოლიტიკა არის ბრძოლა ხედვის და ლეგიტიმური პრინციპისათვის, რომელიც დომინირებს ე.ი ავსებულია სიმბოლური ძალადობით.

მაშასადამე, და თვისებები გამომდინარეობს იქედან, რომ პოლიტიკური უნივერსუმი არის არე? პირველ რიგში, პლებისციტებისთვის და თვალსაზრისების გარეგანი მხარდაჭერისათვის შემოთავაზებული არეა. კონკურენცია აგენტებს შორის შეიძლება იყოს ინდივიდუალური ან კოლექტიური. ყოველთვის გვაკვირვებს – რომ უფრო ძლიერი პოლიტიკური ბრძოლა მიმდინარეობს უფრო ახლობელ პარტიებს, სექტებს, მიმართულებებს, დინებებს, მოძრაობების შორის. პოლიტიკურ არეში ლაპარაკი მიდის სარწმუნოებაზეც.

ლიტერატურის, მხატვრობის ველში არსებობდე ნიშნავს განსხვავდებოდე, ანუ ინტელექტუალი როგორც ნებისმიერი ფენომენი არსებობს სხვა ინტელექტუალებთან განსხვავების მეშვეობით, არ იყო განსხვავებული პოლიტიკური ველისათვის ცენტრალური პრობლემა და ნიშნავს შეწყვიტო არსებობა, და არ არის არაფერი უფრო სახიფათო ვიდრე მსგავსება, მაშინ აღმოჩნდება რომ ოპოზიციაში მყოფი ორივე პოლუსი იღებს სარგებელს.

მე უკვე ვახსენე, რომ ზემოთ ჩამოთვლილ სამ ველს აქვს ერთი და იგივე ფსონი: სოციალური სამყაროს შესახებ მათვის სასურველი შეხედულების ლეგიტიმაცია. მიუხედავად, იმისა უნდათ თუ არა ეს აგენტებს, მაგრამ სოციოლოგებიც ერევიან ამ თამაშში. მაგალითად, თუ მე ვერევი საზღვრების განსაზღვრის რეგიონალისტების ბრძოლაში – რეხ- სახის ბრძოლაში, ბენვენისტის მიხედვით, არსებობს ოქსიტანია თუ არა, როდესაც იმის მაგივრად, რომ განიხილო ოქსიტანია, როგორც ობიექტი, მე კი ვიკავებ ოპოზიციურ პოზიციას და ვახდენ მეცნიერულ დასაბუთებას, მიუხედავად იმისა მინდა ეს თუ არა მე ვმონაწილეობ პოლიტიკური კამათის გადაწყვეტაში. სოციოლოგების გეტერონომია, ნაწილობრივ, წარმოიქმნება განსაცდელიდან იყო ნამდვილი არბიტრი პოლიტიკურ ბრძოლაში ('მე თქვენ გეტყვით, რომ არსებობს არა სამი კლასი, როგორც ამბობს მარქსი, არამედ ოთხი, ოქსიტანია არ არის ნამდვილი რეგიონი, ვინაიდან იმისათვის, რომ იყო რეგიონი, აუცილებელია ოთხი კრიტერიუმი, მას კი აქვს მხოლოდ სამი'. 'მე თქვენ გეტყვით რომ გარეუბნებში ცხოვრობენ არა ის ისლამისტები, არამედ ასიმილირებული ჩრდილო-აფრიკელები'...) ე.ი. უნდა ითამაშოს

ის როლი, რომელსაც ელიან მათგან ჟურნალისტები. სოციოლოგი, რომელიც ინტერვიუში პასუხობს კითხვაზე ოქსიტანიის არსებობის ან არარსებობის შესახებზე თუ მისი პასუხი იქნება ისეთი რასაც მკითხველი მისგან ელოდება, ('ის ნამდვილი სოციოლოგია, იტყვის ჟურნალისტი, რადგან ზუსტად იმას ამბობს, რაც მე სწორად მიმაჩნია') სამწუხაროდ სოციოლოგები თავს ვერ იკავებენ ამ ცდუნების წინაშე.

სოციალური მეცნიერების ველი არ გულისხმობს დაპირისპირებას სოციალური სამყაროს შესახებ შეხედულების თავს მოხვევაში. ეს ველი, როგორც ნებისმიერი სხვა სტრუქტურირებულია მასში მონაწილე ინსტიტუტებისა ან აგენტების ავტონომიის დონის შესაბამისად, ამიტომ ის ეპისტემოლოგიური განხეთქილება რომელზეც ხშირად საუბრობენ გ. ბაშლიარის შემდეგ, მაგალითად, კონტრაქტზე ხელის მოწერა სოციალური მეცნიერებების მკვლევარებისათვის ძალიან სერიოზული და დელიკატური ოპერაციაა, ეს ეპისტემოლოგიური პროცედურა, რომელსაც იშვიათად განიხილავენ ამ კუთხით.

რატომ ვთვლი საჭიროდ ვილაპარაკო ჟურნალისტიკის ველზე? მე მგონია (და აქ შეიძლება დავინახოთ ამ მიდგომის მოქალაქეობრივი ფუნქციაც მეცნიერულის გრადა), ბოლო წლებში ჟურნალისტიკის ველი, ზუსტად როგორც ველი (ეს არა "ჟურნალისტიკის ხელისუფლება") უფრო დიდ გავლენას ახდენს სხვა ველებზე. თუ ვილაპარაკებთ სიმბოლურ წარმოებაზე, სოციალური მეცნიერებების მათ შორის ფილოსოფიაზე, პოლიტიკის და შეიძლება დავამატოთ საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების ველიც. უფრო და უფრო აუცილებელია რომ მეცნიერებამაც იბრძოლოს აღიარებისათვის, კრედიტებისათვის, კონტაქტებისათვის და ა.შ. რაც შეიძლება მიაღწიოს მხოლოდ მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით. ჟურნალისტიკის ველს ველს აქვს სუსტი ავტონომია, ის სტრუქტურირებულია ორი პოლუსის ოპოზიციის საფუძველზე, ერთის მხრივ არის უფრო სუფთა, უფრო დამოუკიდებელი სახელმწიფოს ხელისუფლებისაგან და მეორე უფრო დამოკიდებული ხელისუფლებაზე. ჰიპოთეზა, რომელსაც მე წარმოგიდგინებ არის უფრო კომერციული და მდგომარეობს შემდგომაში, რომ ჟურნალისტიკის ველი სულ უფრო და უფრო ხდება ჰეტერონომიური ე.ი. მასზე უფრო მეტად ახდენენ გავლენას პოლიტიკური და ეკონომიკური მოთხოვნილებები. ამ მოთხოვნილებების თავს მოხვევა ხდება განსაკუთრებით კულტურის წარმოების, სოციალური მეცნიერებების, ფილოსოფიის და ა.შ. ველებისათვის.

რატომ არის აუცილებელი ილაპარაკო ჟურნალისტიკის ველზე და არა ჟურნალისტებზე? იმიტომ რომ ჯერ ერთი, როდესაც საუბრობენ ჟურნალისტებზე - მსჯელობენ პირადი პასუხისმგებლობის ლოგიკით და მიმდინარეობს დამნაშავეობის ძებნა. მეორე, ხდება მუდმივი მონაცვლეობა ჟურნალისტიკაზე პოზიტიური

წარმოდგენის, როგორც ხელისუფლების საპირისპიროზე, კრიტიკულ ინსტრუმენტზე ('ჟურნალისტების გარეშე არ არის დემოკრატია' და ა.შ.).

მე ვთვლი, რომ ჟურნალისტიკის ველი, როგორც მე მგონია, სულ უფრო და უფრო კარგავს თავის ავტონომიურობას და გასაგებია რატომ, რეკლამის შემკვეთები ზომავენ თავის კრედიტებს, ფინანსებს, რომლის გარეშე ვერ იარსებს ტელევიზია და რომელსაც ის მისი აუდიტორიის რაოდენობის მიხედვით იღებს. და იმის დასამტკიცებლად, რომ ჟურნალისტიკა არის ველი – ველის უფრო ჰეტერონომიული სფეროს მოდელი, ტელევიზიის სფერო თანდათანობით ეუფლება მთელ ველს, მისი უფრო "სუფთა" სფეროების ჩათვლით.

ტელეჟურნალისტებს უფრო დიდი გავლენა აქვთ ჟურნალისტიკის სამყაროში, მაგრამ კომერციული პოლუსის დომინირება უზომო არ არის, აქაც შეიძლება დავაკვირდეთ დიფუზურ სტრუქტურებს. კულტურული კაპიტალი რჩევა ბექდური "სუფთა" ჟურნალისტიკის მხარეზე, სწორედ ისინი იწყებენ კრიტიკულ დებატებს, რომელსაც მოგვიანებით აიტაცებს ხოლმე ტელევიზია.

მასმედიის მოდელი ძალიან საინტერესოა, რადგან არის მსგავსება მასა და უნივერსიტეტის სამყაროს შორის. მე ვფიქრობ, რომ სტრასბურგის უნივერსიტეტში, სადაც მასწავლებლების 60% -ის მდგომარეობა არა მყარია, ისინი მუშაობენ კონტრაქტებზე, უმაღლეს სასწავლებლებში 30 წლის წინ მკვეთრად განსხვავებული მდგომარეობა იყო.

განათლების სისტემაზე საუბრისას უნდა გვახსოვდეს, რომ ამჟამინდელი მდგომარეობა მკვეთრად განსხვავდება 30 წლის წინათ არსებულისაგან, ცნებამ მასწავლებელი მთლიანად შეიცვალა თავისი აზრი, თუმცა ჩვენ ვაგრძელებთ საუბრის პროცესში იგივე ცნებების გამოყენებას. ეს კლასიკური ფენომენია, რომელიც ძალიან მნიშვნელოვანია სოციოლოგიაში და დაკავშირებულია იმასთან, რასაც მე ვუწოდებ, ჰაბიტუსის ჰისტორიის. დისპოზიციების ჩვენი სისტემა ფლობს ინერციას, დისპოზიცია უფრო ნელა იცვლება, ვიდრე მისი წარმოების პირობები. სამყაროზე მსჯელობისას ჩვენ ვიყენებთ კატეგორიებს, რასაც დონ კიხოტის სინდრომის უწოდებენ. განათლების შესახებ მიმდინარე დისკუსიები ყოველთვის ემოციურობით გამოირჩევა.

დღეს მასწავლებელთა კორპუსის ძირითადი ნაწილს შეადგენენ შტატგარეშე მასწავლებლები, ლიცეუმის ან კოლეჯის მასწავლებლები, რომლებიც დამატებით მუშაობენ უნივერსიტეტის ფაკულტეტებზე, რომ შეინახონ ოჯახი.

იმისათვის, რომ გავიგოთ რა ხდება ჟურნალისტიკის ველში, აუცილებელია ველის ავტონომიის დონის გარკვევა, ველის შიგნით კი – გაზეთის ავტონომიის დონე, რომლისთვისაც წერს ჟურნალისტი.

როგორც დასაწყისში უკვე ავღნიშნე, ველი არის ძალების ურთიერთობის და ბრძოლის სივრცე. ჟურნალისტიკის ველი შიგნით, მუდმივად მიმდინარეობს კონკურენცია პუბლიკის მიზიდვისა და მისი მითვისებისათვის, ე.ი. პრიორიტეტი ინფორმაციაზე, სპეციალური რეპორტაჟები და ექსკლუზიური ინფორმაცია, ცნობილი ადამიანების ცხოვრება და ა.შ. ერთ-ერთი პარადოქსი, რომლის დასახელება მინდა ეს არის კონკურენცია, როგორც თავისუფლების პირობა, კონკურენტულ ბრძოლას და პირველობისაკენ სწრაფვას ისინი მიჰყავს არა დიფერენციაფიასთან არამედ უნიფიკაციასთან. გაზეთები პარავენ ერთმანეთს რეიტინგული სტატიების ავტორებს, სიუჟეტებს (თუ ერთ-ერთმა ჟურნალმა გამოაქვეყნა 2 გვერდიანი სტატია პოლიტიკაზე – მაშინ მეორე გააკეთებს 4 გვერდიანს). ზოგჯერ ეს ემსახურება კეთილ მიზნებს მაგრამ არა ყოველთვის. შეუკავებელი კონკურენციის ტიპი ვრცელდება ჟურნალისტიკის ველიდან სხვა ველებზეც. მაგალითისათვის, ავიღოთ ლიტერატურული პრემიების ველი, რომელიც არის ლიტერატურული აღიარების ქვესივრცეს, (ერთმა და იგივე ავტორმა მიიღო ორი პრემია, ერთი- მედიის პრემია, რომელიც შედარებით დამოუკიდებელი იყო და ენიჭებოდა გონკურის პრემიის შემდეგ, მან თავისი ვადა გადაწია უფრო ადრე იმისათვის, რომ გაასწრონ გონკურებს, რომლებსაც ეწყინათ და მისცეს პრემია იგივე ავტორს.) ველის შესასწავლად მნიშვნელოვანია მწარმოებელ – კლიენტს შორის არსებული პირდაპირი დამოკიდებულების გაგება. ორი თანასწორი გაზეთის შესასწავლად არა საკმარისი მხოლოდ მათი მიზნობრივი აუდიტორიის უბრალო სტატისტიკის გაცნობა, რადგან ისინი თითქმის მსგავსი იქნება, გაზეთებს შორის დამოკიდებულება არის შესასწავლი.

ახლა მინდა ვისაუბრო მოქალაქეობაზე და პასუხისმგებლობაზე. არსებობს პასუხისმგებლობა და ის დიდია, ყველ ადამიანი ჟურნალისტი, პოლიტიკოსი, სოციოლოგი, ისტორიკოსი და ა.შ. პასუხისმგებელია მაგრამ ისინი ჩამირულები არიან სტრუქტურულ პროცესში, რომელიც ახდენს მათზე წნეხს და განაპირობებს მათ არჩევანს. ამ პრიცესიდან მჟღავნდება ერთგვარი გლობალური ხიფათი კულტურული წარმოების ველის ავტონომიისათვის ე.ი. ყველა უნივერსიტეტისათვის სადაც იწარმოება საგნები, რომლებსაც ჩვენთვის დიდი ფასეულობის მატარებელია. მეცნიერება, უფლებამოსილება და ა.შ. პოლიტიკის ველის ჩათვლით, რომელიც არის ჰეტერონომიული და დამოკიდებულია გარე მოთხოვნილებებზე, მაგრამ ასრულებს ალქიმიურ ფუნქციას, მაგალითისათვის, მოვიყვან ჩემს მიერ ჩატარებულ ანალიზს, რომელსაც მოკლედ მოგახსენებთ, საუბარია ე.წ. “პატარა კარინის” საქმეზე, ისტორია იწყება ივნისის თვეში მონპელიეში, გაზეთში ჩნდება მოკლე წერილი სადაც მამა

აცხადებს, პროტესტს ადგილობრივ პრესაში, შემდეგ ერთვება ნათლია, ისინი ქმნიან ასოციაციას, შემდეგ ატარებენ პატარა ასკაციან მანიფესტაციას – ყოველივე ამას აიტაცებენ ჟურნალისტები და ა.შ. და ეს ყველაფერი მთავრდება სამუდამო პატიმრობის აღდგენით. ჟურნალისტები ქმნიან თავისებურ აზრთა ბრუნვას პირდაპირ დემოკრატიის ლიგაში, მაგრამ ამ სიტყვის ყველაზე საზარელი აზრით შეიძლება დამთავრდეს სიკვდილის დასჯით. სპეციალიზებული ინსტიტუტების ჩარევა გუსლიხმობს, მოსამართლეების და ადვოკატების ასოციაციები მონაწილეობას იმისათვის, რომ ისევ დაამტკიცონ იურიდიული ველის სპეციფიკური ლოგიკა მაგრამ უკვე ძალიან გვიანია, პროცესში ასევე ერთვება პოლიტკოსი დემაგოგი (რომლისაც მხოლოდ მხარდამწერთა რაოდენობის გაზრდა აინტერესებს) და ამბობს „კი, აუცილებელია სამუდამო პატიმრობა, იმისათვის რომ...“ და იწყებს პოლიტიკურ მოძრაობას, რომლესაც აქვს ყველა გარეგნული რაც დამახასიათებელია დემოკრატიისათვის.

დემაგოგია, რომელიც ხორციელდება აუდიტორიის დათვლის მექანიზმით ძირს უთხრის ავტონომიის მოპოვებას. ეს ნიშნავს, რომ ავტონომია ფლობს გარკვეულ ორაზროვნებას, რომელიც დაკაშირებულია მისი შესაძლებლობების სოციალურ პირობებთან. მთელი თავისი ცხოვრების მანძილზე მალარმე (მიუხედავად იმისა თუ რას ფიქრობენ მას, თუმცა ის წერდა საშინელ სტატიებს ბრბოზე, ერზე და ა.შ.) როგორ შევინარჩუნო ის რაც შესაძლებელია მხოლოდ ავტონომიის და პრივილეგირებული ეზოთერიზმის პირბებში, და ამავდროულად ვეცადო მისი წარდგენა ფართო აუდიტორიისათვის. წარმოების პირობებსა და პრივილეგირებულ მდგომარეობას შორის არსებობს რთული ურთიერთკავშირი. არიან ადამიანები, ხედველობაში მაქვს სოციოლოგები, რომლებიც ებმებიან ამ მახეში. წიგნში „ფართო პუბლიკის შექება“, რომლის ხსენებაც აუცილებელია იმიტომ, რომ ჩემთვის ის ასახავს სოციოლოგიის კაპიტულაციას აუდიტორიის მოცულობის მოთხოვნის წინაშე. ვოლტონი ასე აყენებს პრობლემას: რა არის აუცილებელი რომ ავირჩიო Arte ანუ მანდარინის ეზოთერული კულტურა თუ TF1? და ინტელექტუალის ფართო ლიბერალური ჟესტი, რომელიც ემიჯნება თავის პრივილეგიებს, ის ამბობს „ავირჩიოთ TF1 დაგაუმარჯობს ფართო პუბლიკას!“, და მას ტაშს უკრავს TF1 ის ყველა ჟურნალისტი, რომლებიც თვლიან აი დიდი სოციოლოგი, რა არის ფსონი ამ შემთხვევაში? ეს არის ეიტარულობა/დემოკრატიულობის ოპოზიცია არამედ არის ავტონომია/ჰეტერონიამია. აგენტს მათემატიკით დასაკავდებლად სჭირდება დრო, თავისუფალი დრო, ხოლო ჟურნალისტიკა კი სიჩქარე და დროში მუდმივი დინებაა. თქვენ დაახლოებით 100-ჯერ გეუბნებიან (მეც მქონია ასეთი შემთხვევა) „არ გნებავთ მობრძანდეთ Antenne 2 -ში 8 საათზე, თქვენ გაქვთ სამი წუთი კრიზისზე სასაუბროდ . . . „ ავტონიამია იძლევა შემოსვლის უფლებას, ეს ნიშნავს რომ თანამედროვე მათემატიკის შესასწავლად

აუცილებელია მათემატიკური კულტურულის სპეციფიური კაპიტალის დაგროვება, რის გარეშეც თვით პრობლემის დანახვაც კი შეუძლებელი იქნებოდა. სოციოლოგიის ველში შესასვლელად ასევე საჭიროა სპეციფიური კაპიტალის ფლობა, რაც სამწუხაროდ იგნორირებულია სოციოლოგთა უმრავლესობის და მითუმეტეს არა სოციოლოგების მიერ. ამ კაპიტალის ფლობა საშუალებას იძლევა გადალოხო საზღვრები და ავტონომიურობის პირობა თავიდან აიცილოს უაზრო სოციალური შეკვეთები. რადგან ჩვენ ვკითხულობთ მაქს ვებერს და სხვა ბევრ ავტორს, ჩვენ წინააღმდეგობას ვუწევთ სოციალურ შეკვეთას, კითხვაზე „TF1 ის მხარეზე ხართ თუ Arte-ის? შეგვიძლია ვუპასუხოთ, „კითხვა არასწორად არის ფორმულირებული, მე მაგაზე არ ვუპასუებ, შემოსვლის უფლების დაცვა არ ნიშნავს ელიტარულობის დაცვას, ეს ნიშნავს სოციალური საგნების წარმოების პირობის დაცვას, რომელთა მიღებაც შესაძლებელია მხოლოდ გარკვეულ პირობებში. შესვლის უფლება შეიძლება დაბრკოლებად იქცეს, პრივილეგიის დასაცავად მაგრამ არა ყოვლეთვის. არა მხოლოდ შესვლა პრობლემა არამედ გამოსვლაც, აუცილებელია ველში/ მიკროკოსმოსში შესვლა და ასევე გამოსვლა. რა ჰქნა ზოლიამ? დრეიფუსის ცნობილი საქმე - ეს არის ისტორია მის თუ როგორ გამოვიდა ადამიანი ლიტერატურის ავტონომიურ ველიდან (ამ ავტონომიის მოპოვებას საუკუნეები დასჭირდა) მან ეს ნაბიჯი გადადგა იმისათვის, რომ ისაუბროს სისუფთავის, თავისუფლების, ჭეშმარიტების და ა.შ. ფასეულობების, ლიტერატურული ფასეულობების სახელით „მე შევდივარ პოლიტიკურ ველში, მაგრამ მე ვრჩები მწერლად“ (ის არ გახდა პოლიტიკოსი) და „მე ვადანაშაულებ“

a la ვოლტონის ალტერნატივის - „TF1 თუ Arte-ი“ - ნაცვლად აუცილებელია კითხვა დაისვას ავტონომიურობაზე, შესვლის უფლებაზე და გამოსვლის ვალდებულებაზე. ამის შემდეგ შეიძლება პრობლემის ახალი სახით ფორმულირება, რომელზეც ირთვება ყველა პოლიტიკური აზროვნება ინტელექტუალურ სამყაროზე: როგორ პირობებში შეიძლება ვაწარმოოთ ზოგიერთი სპეციფიური და სპეციალიზირებული პროდუქტი და ამავე დროს უარი არ ვთქვათ დემოკრატიაზე?